

Analiza obrazovnih programa destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu u Krapinsko-zagorskoj županiji

---

Vutmejj, Valentina

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Križevci college of agriculture / Visoko gospodarsko učilište u Križevcima**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:185:246913>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository Križevci college of agriculture - Final thesis repository Križevci college of agriculture](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Valentina Vutmej, studentica, bacc. ing. agr.

**Analiza obrazovnih programa destinacijskog menadžmenta u
ruralnom turizmu u Krapinsko-zagorskoj županiji**

Križevci, 2021.

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA
Specijalistički stručni studij *Menadžment u poljoprivredi*

Valentina Vutmej, studentica

**Analiza obrazovnih programa destinacijskog menadžmenta u
ruralnom turizmu u Krapinsko-zagorskoj županiji**

Diplomski rad

Povjerenstvo za obranu i ocjenu završnoga rada:

1. dr.sc. Kristina Svržnjak, prof.v.š., predsjednica povjerenstva i članica
2. dr.sc. Sandra Kantar, prof.v.š., mentorica i članica
3. dr.sc. Silvije Jerčinović, prof.v.š., član

Križevci, 2021.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. PREGLED LITERATURE	3
2.1. Pojam ruralnog turizma	3
2.1.1. <i>Izazovi razvoja ruralnog turizma u Hrvatskoj</i>	5
2.1.2. <i>Koncept održivog razvoja ruralnog turizma</i>	6
2.2. Destinacijski menadžment	7
2.2.1. <i>Destinacija</i>	7
2.2.2. <i>Razvoj turističkih proizvoda</i>	8
2.2.3. <i>Strategija turističke destinacije</i>	9
2.3. Formalno obrazovanje u ruralnom turizmu u Republici Hrvatskoj	12
2.3.1. <i>Srednjoškolsko obrazovanje i programi prekvalifikacije za agroturističkog tehničara</i>	13
2.3.2. <i>Preddiplomski i diplomski studiji ruralnog turizma u Republici Hrvatskoj</i>	15
2.4. Neformalno obrazovanje o ruralnom turizmu u Republici Hrvatskoj	20
2.4.1. <i>Pojam neformalnog obrazovanja</i>	20
2.4.2. <i>Neformalno obrazovanje o ruralnom turizmu u Republici Hrvatskoj</i>	20
3. MATERIJALI I METODE	23
4. REZULTATI I RASPRAVA	24
4.1. Krapinsko-zagorska županija kao turistička destinacija	24
4.1.1. <i>Krapinsko-zagorska županija</i>	24
4.1.2. <i>Prirodna bogatstva</i>	27
4.1.3. <i>Kulturna baština</i>	28
4.1.4. <i>Osnovne smjernice razvoja turizma</i>	29
4.1.5. <i>Atributi na kojima se temelji turizam</i>	32
4.2. Analiza odgovora ispitanica iz intervjua	33
4.3. Obrazovni programi u Krapinsko-zagorskoj županiji	41
5. PRIJEDLOZI OBRAZOVNIH PROGRAMA U RURALNOM TURIZMU ZA KRAPINSKO-ZAGORSKU ŽUPANIJU	45
5.1. Prijedlog predmeta Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu	45
5.2. Prijedlog diplomskog stručnog studija Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu ..	48
6. ZAKLJUČAK	62
POPIS LITERATURE	64
POPIS SLIKA	68

POPIS TABLICA.....	68
POPIS GRAFIKONA.....	69
PRILOZI.....	70
SAŽETAK.....	72
SUMMARY.....	72
ŽIVOTOPIS.....	74

1. UVOD

Obrazovanje se danas u većini europskih zemalja promatra kao cjeloživotni proces, odnosno proces koji se odvija tijekom čovjekova učenja i rada. U skladu s time, formalno obrazovanje traje sve dulje, povećava se broj osoba koje pohađaju i završavaju raznovrsne visokoškolske programe, a kao dopuna formalnom obrazovanju, razvijaju se i programi neformalnog učenja. Obrazovanjem se nastoji postići čim uža specijalizacija znanja kako bi se moglo odgovoriti sve zahtjevnijem tržištu rada.

U skladu s time, postojeće obrazovne programe vezane za turizam, kao što su programi koji se provode u srednjim školama hotelijersko-turističkog usmjerenja, na preddiplomskim stručnim i sveučilišnim studijima, fakultetima za turizam i slično, potrebno je nadopunjavati i novim predmetima, obrazovnim programima ili formiranjem novih studijskih smjerova s naglaskom na posebne oblike turizma kao što je ruralni turizam. S obzirom na to da ruralni prostor u Hrvatskoj zauzima 91,6% njezine površine i obilježava ga velika bio i društvena raznolikost, što po Demonji i Ružiću (2010) predstavlja ogromni potencijal za razvoj ruralnog turizma, opravdano je pretpostaviti da za studijem ruralnog turizma danas postoji sve veća potreba. Dosadašnja istraživanja pokazala su da ruralni turizam u Hrvatskoj nije razvijen kao primjerice, kupališno-odmorišni turizam u primorskoj Hrvatskoj te da postoje velike mogućnosti razvoja ruralnog turizma (Bartoluci i sur. 2016: 142). Zato će se u ovom radu analizirati postojeći srednjoškolski programi i obrazovni programi preddiplomskih stručnih studija te diplomskih, poslijediplomskih i specijalističkih studija te neformalni oblici obrazovanja u ruralnom turizmu u Krapinsko-zagorskoj županiji.

Budući da su postojeći programi vezani za ruralni turizam i destinacijski menadžment u ruralnom turizmu slabije zastupljeni u odnosu na važeće obrazovne turističke programe, važno je osmisliti i ponuditi takve programe na onim visokoškolskim institucijama ili u onim područjima u kojima je ruralni turizam razvijen. Naime, ruralni turizam u kontinentalnom dijelu Republike Hrvatske počinje se u posljednjih 20-ak godina sve više razvijati što iziskuje kvalificirane stručnjake koji će unaprjeđivati ruralni turizam na temelju novih znanja stečenih upravo na takvim novim

obrazovnim programima. Razvoj ruralnog turizma utječe i na novi pristup destinaciji koji će ju staviti u središte osmišljavanja ruralne turističke ponude i ukupnog razvoja ruralnog turizma.

Cilj ovog diplomskog rada je istražiti postoje li u Krapinsko-zagorskoj županiji formalni i neformalni obrazovni programi vezani za ruralni turizam i destinacijski menadžment u ruralnom turizmu. Svrha rada je na temelju prethodno provedene analize obrazovnih programa i usporedbe postojećih programa vezanih za destinacijski menadžment u ruralnom turizmu na primjeru odabranih srednjih škola, veleučilišta i sveučilišta predložiti smjernice za kreiranje obrazovnih programa u području ruralnog turizma koji bi bili korisni za razvoj ruralnog turizma u Krapinsko-zagorskoj županiji.

Na temelju istraživanja, u radu će se potvrditi ili odbaciti dvije hipoteze:

Hipoteza 1: „Aktualne obrazovne programe u sektoru turizma i ruralnog turizma koji se provode u Krapinsko-zagorskoj županiji potrebno je nadograditi novim programima destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu kako bi se učinkovitije programirao razvoj i iskoristili potencijali Zagorja kao destinacije ruralnog turizma“.

Hipoteza 2: „Ne postoje dostatni obrazovni programi destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu te ih je potrebno razvijati“

Autorica rada smatra da je iskorištavanje potencijala koje nude ruralni prostori zahtjevan i velik zadatak za koji je potrebno mnogo znanja i stoga ovim radom želi istaknuti važnost obrazovnih programa i akumulacije novih znanja za razvoj ruralnog turizma.

2. PREGLED LITERATURE

Za potrebe rada važno je definirati pojam ruralni turizam te prikazati izazove razvoja ruralnog turizma u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na održivi razvoj ruralnog turizma.

2.1. Pojam ruralnog turizma

Za kvalitetno osmišljavanje turističke ponude u ruralnom turizmu iznimno su važne baština i tradicija koja se može smatrati i temeljem ruralne turističke ponude. Kulturna su dobra vrlo često najvažnija atrakcija prostora, a pritom se misli na tradicijsku arhitekturu, baštinu, arheološka nalazišta, krajolike koji čuvaju povijest, nematerijalno stvaralaštvo i bibliografsku baštinu (Demonja i Baćac, 2012: 208).

Brojne su prednosti razvijanja turizma u ruralnim područjima, stoga je razvoj ruralnog turizma nešto čemu bi se trebale posvetiti sve zemlje koje imaju ruralna područja. Prema Bartoluci i sur., (2015: 2020) turizam u ruralnim krajevima ima interdisciplinarni karakter više nego sve druge vrste turizma pa je u ruralnom turizmu potrebno primijeniti holistički pristup kada se upravlja razvojem turizma te stvoriti integrirani turistički proizvod za cijelu regiju. Kada se stvori integrirani turistički proizvod jedne ruralne regije, moguće je govoriti o perspektivama budućeg razvoja. Dakle, razvoj turizma u ruralnom području temelji se na ideji održivog razvoja. Demonja i Ružić (2020: 20) ruralni turizam definiraju kao „turizam koji obuhvaća sve aktivnosti u ruralnom području, a ne samo one koje bi se mogle odrediti kao farmerski ili agroturizam“. Nadalje, Ružić u knjizi Ruralni turizam (2020) donosi definiciju Vijeća Europe u kojoj definira ruralni turizam „kao turizam na seoskom području sa svim aktivnostima koje se provode na tom mjestu, a najvažnije karakteristike ove vrste turizma su odsutnost buke, mirna sredina, očuvani okoliš, neposredna komunikacija s domaćinima, domaća hrana i upoznavanje sa seljačkim poslovima“. Osim toga, ruralni turizam u sebi sadržava i komponentu održivosti, odnosno održivog razvoja.

„Održivi razvoj ruralnog turizma je proces koji omogućuje njegov rast i razvoj bez oštećivanja i iscrpljivanja onih faktora na kojima se temelji, a to su prije svega, zdrava klima, nezagađeni zrak, tlo i voda, odsutnost buke, odsutnost potencijalnih opasnosti od elementarnih nepogoda, očuvana priroda, očuvano graditeljsko nasljeđe, očuvane socio-kulturne značajke, slikoviti krajobraz i mogućnost slobodnog kretanja turista“ (Bartoluci i sur., 2015: 202).

Brojne su prednosti razvijanja turizma u ruralnim područjima, a jedna od najopćenitijih je smanjivanje razlike između ruralnih, seoskih i manje razvijenih područja s jedne strane te urbanih, gradskih i razvijenijih područja s druge strane. Ruralni turizam ima pozitivan utjecaj na ekonomiju, stvara i održava nova radna mjesta, osnažuje regionalni identitet te omogućuje izgradnju infrastrukture (Bartoluci i sur., 2015: 201).

Prema istim autorima, problem kod razvoja ruralnog turizma predstavlja i činjenica da ga se vrlo često razvija bez planova i strategija, stihijski. Kod lokalnih dionika vlasti tada izostaje svijest o važnosti planiranja i kreiranja adekvatnog turističkog proizvoda. Međutim, ruralni bi se turizam trebao pažljivo planirati budući da donosi brojne gospodarske benefite zajednici u kojoj se odvija, a Demonja i Baćac (2012: 206) smatraju da su važni sljedeći ekonomski aspekti ruralnog turizma:

1. Razvoj ruralnog turizma izravno utječe na očuvanje i povećavanje poljoprivrede koja je glavna gospodarska grana u ruralnim područjima. Kada se u zajednici razvije turizam, poljoprivrednici više ne moraju biti orijentirani isključivo na vanjska tržišta, već i u lokalnoj zajednici imaju mogućnost prodaje vlastitih proizvoda. Cjelokupni proces prodaje odvija se na turističkom domaćinstvu što znači da tržište dolazi u mjesto proizvodnje.
2. Obrtništvo se razvija kako se razvija ruralni turizam budući da su za turizam potrebni suveniri, ali i izgradnja i opremanje infrastrukture.
3. Stanovništvo ostvaruje dodatni prihod.
4. U lokalnoj se zajednici povećava mogućnost zapošljavanja jer turizam otvara nova radna mjesta.

U turističkoj se destinaciji posjetiteljima nudi niz turističkih proizvoda. Turistički proizvod ima brojne definicije, u suštini je turistički proizvod, prema Telišman Košuta (2008: 63) „kompleksan sklop različitih pojedinačnih fizičkih proizvoda i neopipljivih usluga iz različitih komercijalnih i nekomercijalnih domena, npr. smještaj, ugostiteljstvo, kultura, prirodna baština, sport i rekreacija, zabava, itd. koje posjetitelj konzumira za vrijeme turističkog putovanja“.

Svaka turistička destinacija može odabrati između različitih strategija razvoja turističkog proizvoda. Primjerice, jedna od opcija je širenje asortimana proizvoda na način da se dodaju novi proizvodi pa se osnovnom proizvodu sunce i more dodaju proizvodi kongresni ili zdravstveni turizam i drugi. Druga opcija je nadogradnja postojećih asortimana proizvoda i to tako da se postojeći proizvodi prošire, primjerice osmišljavanje novih izleta (Telišman Košuta, 2008: 64).

2.1.1. Izazovi razvoja ruralnog turizma u Hrvatskoj

Ruralni je turizam u Hrvatskoj nedovoljno razvijen, unatoč tome što ruralna područja zauzimaju većinu hrvatskog teritorija. Dosadašnja istraživanja pokazuju da ruralni prostori u Lijepoj Našoj imaju izuzetan prirodni i društveni potencijal, no nedovoljno su iskorištena za razvoj turizma (Bartoluci i sur., 2015: 193).

Jedan od najvećih i temeljnih problema koji sprečavaju razvoj ruralnog turizma u ruralnim destinacijama je takozvana atomizirana ponuda. Naime, privatni se poduzetnici ne udružuju kako bi zajednički nastupili na turističkom tržištu, već sami plasiraju svoje proizvode i usluge zato što se boje konkurencije. Tog se straha moguće riješiti obrazovanjem stanovnika ruralnih područja budući da vrijedi pravilo da je u ruralnim područjima stanovništvo manje obrazovano, a što je manji stupanj obrazovanja stanovništva, to je strah od konkurencije veći (Bartoluci i sur., 2015: 200). Problem neadekvatno obrazovanog stanovništva vidljiv je i kada se kreira turistička ponuda te kada se radi na razvoju integriranog turističkog proizvoda.

Bartoluci i sur. (2015: 204) navode da se ruralni turizam u Hrvatskoj intenzivnije razvija u posljednjih petnaestak godina.¹

Kontinentalna Hrvatska nudi mogućnosti za razvoj sljedećih oblika turizama: seoskog turizma, kulturnog turizma, vjerskog turizma, sportsko-rekreacijskog turizma, zdravstvenog turizma, ekoturizma, manifestacijskog turizma, gastronomskog i enofilskog turizma, lovnog i ribolovnog turizma, memorijalnog turizma te urbanog i poslovnog turizma (u većim središtima) (Bartoluci i sur., 2016: 150).

Seoski turizam je najrazvijeniji oblik hrvatskog ruralnog turizma, i „podrazumijeva privremeni boravak u seoskoj sredini koji posjetiteljima, osim čistog zraka i prirodnog ambijenta, pruža različite mogućnosti aktivnog sudjelovanja u životu i radu na seoskom obiteljskom gospodarstvu, sudjelovanje u raznim poljoprivrednim svečanostima i drugim manifestacijama (Bartoluci i sur., 2015: 204).

---

¹ Odnosno, posljednjih 20 godina (op.a.)

2.1.2. Koncept održivog razvoja ruralnog turizma

U Hrvatskoj se trebaju razvijati oblici ruralnog turizma koji najmanje degradiraju okoliš i kulturno-povijesnu baštinu, a ekonomski su održivi. Ruralni turizam zasnovan je na čistoj, netaknutoj prirodi u ruralnom području, na običajima lokalne zajednice, tradiciji, običajima, kulturi i svemu onome što to područje razlikuje od drugih područja. Zbog toga ruralna područja često predstavljaju osjetljive zone u kojima je nužno očuvati prirodna bogatstva i kulturno-povijesnu baštinu. Autori Krajnović i sur. (2011: 33) tvrde da: „Turisti u ruralnom prostoru traže visoku kvalitetu i netaknuti krajolik, mir, tišinu, i ponekad samoću, kao i posebnu ljubaznost i kontakt s domaćinom kojega može pružiti upravo agroturizam, kao core-product ruralnog turizma.“

Ruralni se turizam zato treba bazirati na načelima koja garantiraju održivi razvoj, ne samo okoliša, već i drugih segmenata. Ciljevi održivog razvoja ruralnog turizma su, prema Krajnović i sur. (2011: 33):

1. Čuvanje lokalne kulture i lokalnog identiteta
2. Čuvanje krajolika i prirodnog okruženja
3. Održivi razvoj ruralne ekonomije
4. Razvoj turizma koji se temelji na dugoročnim, održivim planovima
5. Podrška donositelja odluka na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini, ali i podrška svih onih institucija koje su odgovorne za dugoročni razvoj turističkog područja
6. Shvaćanje da se ruralno područje ne smije vezati isključivo za turizam budući da je to štetno te ne donosi željene rezultate i balansiranje između razvoja ruralnog turizma i svih drugih djelatnosti u nekome području.

Dakle, ruralni turizam trebao bi biti održivi turizam koji nastoji sačuvati ruralno područje i sve resurse ruralnog područja za buduće generacije.

2.2. Destinacijski menadžment

Pojam destinacije ključan je za razumijevanje destinacijskog menadžmenta. Turistička destinacija se razvija u skladu s načelima strategije turističke destinacije koji će biti obrazloženi u nastavku.

2.2.1. Destinacija

Pojam destinacije u turizmu se počeo koristiti sedamdesetih godina 20. st. Prema Magaš (2008:4) destinacija je pojam pod kojim „podrazumijevamo optimalno kombiniran i tržišno prilagođen prostor koji razvojem važnih i dominantnih sposobnosti u destinaciji svjesno stvara pretpostavke koje će joj omogućiti da u usporedbi s konkurencijom dugoročno postiže dobre turističke rezultate”. Suvremeni turizam više nije baziran isključivo na mjesto kao fizičko odredište turista, već i na obogaćivanje ponude, odnosno stvaranje ponude u nekome mjestu – na stvaranje destinacije.

Za turističku destinaciju vrijedi:

- a) Destinacija čini prostornu cjelinu turističke ponude,
- b) Važno je da raspolaže dovoljnim elementima ponude,
- c) Mora se orijentirati na tržište, odnosno na turiste,
- d) Treba biti neovisna o administrativnim granicama,
- e) Njome se mora moći upravljati.

Današnji turisti najprije biraju vrstu proizvoda (doživljaja), a zatim odabiru destinaciju. Za svaki tip doživljaja na izbor je različiti broj destinacija, za neke doživljaje na raspolaganju je više, a za neke je na raspolaganju manje destinacija. S obzirom na to da za gotovo svaku vrstu doživljaja raste broj destinacija, potrebno je prilagoditi se željama i zahtjevima potrošača (Čorak 2008: 24).

U turizmu Republike Hrvatske, pojam turističke destinacije obično se odnosi na općinu ili grad s pripadajućom okolicom. Kvalitetan destinacijski menadžment spaja različite interesne skupine u destinaciji te ih potiče na zajedničko djelovanje, a interesne su skupine javni i privatni sektor te stanovništvo toga područja (Čorak, Trezner 2014: 10). Rudančić (2018: 102) definira destinacijski menadžment “kao poslovnu aktivnost koja spaja i koordinira rad različitih poslovnih i drugih subjekata u kreiranju i realizaciji turističkog proizvoda u cilju ostvarenja njegove optimalne kvalitete, konkurentnosti i postizanja optimalnih ekonomskih učinaka na turističkom tržištu”.

Za provođenje destinacijskog menadžmenta zadužene su destinacijske menadžment organizacije, a u Hrvatskoj su to obično turističke zajednice. „Ključna uloga ovih organizacija uključuje strateško vođenje turističkog marketinga i razvoja destinacije kao i poticajne aktivnosti u realizaciji partnerstva i suradnje među dionicima u destinaciji“ (Čorak, Trezner, 2014: 11).

Ciljevi destinacijskog menadžmenta su:

- a) Poticati održivi razvoj turizma i osigurati ugodnu sredinu za stanovnike turističkog područja,
- b) Potruditi se da poslovni subjekti koji djeluju u domeni turizma ostvaruju što veći profit,
- c) Resurse destinacije koristiti na najbolji mogući način,
- d) Omogućiti što veću kvalitetu turističkog doživljaja te nadmašiti očekivanja tržišnih segmenta,
- e) Pobriniti se da lokalna zajednica dugoročno ima više koristi od razvoja turizma nego mogućih šteta (Čorak, 2008: 28).

2.2.2. Razvoj turističkih proizvoda

Turistička destinacija je okvir unutar kojega se stvara turistički proizvod. Razvoj turističkih proizvoda trebao bi biti temeljni interes i dio strategije razvoja turizma u destinaciji. Već je navedeno da su uspješne one turističke destinacije koje su konstantno spremne nuditi ono što turisti žele, odnosno one koje svoju ponudu razvijaju i prilagođavaju u skladu s potrebama i željama turista. Novi proizvodi na turističkom se tržištu mogu naći:

- a) Kupnjom patenta za već postojeći proizvod,
- b) Razvojem novog turističkog proizvoda (Telišman Košuta, 2008: 69).

Razvoj novog turističkog proizvoda donosi određenu stopu rizika budući da poduzetnici ne znaju hoće li njihov proizvod doživjeti uspjeh ili ne, a visoka stopa novih proizvoda osuđena je na neuspjeh. Uvođenje turističkog proizvoda na tržište sastoji se od nekoliko faza prikazanih na slici 1.

Slika 1. Linearna shema uvođenja turističkog proizvoda na tržište

Izvor: autorica, izrađeno prema tekstu Telišman Košuta, 2008: 69-70

Proizvod se na turističko tržište uvodi kada je dostupan za kupnju, a ta prva faza može potrajati nešto dulje te se ponekad u njoj ostvaruje vrlo mala ili nikakva dobit. Cijene su često vrlo visoke te ne postoji konkurencija. U fazu rasta ne ulaze svi proizvodi, već samo oni koji su tržištu zanimljivi. Raste broj prodanih proizvoda, dobit, ali i konkurencija. Cijene mogu biti i dalje visoke ili mogu malo pasti. Cilj je što dulje zadržati ovu fazu, a pritom se mogu koristiti različite strategije. Zrelost je faza u kojoj počne opadati obim prodaje te se javljaju veliki izazovi zato što je u ovoj fazi ponuda veća od potražnje (Telišman Košuta, 2008: 69).

Kod svakoga proizvoda postoji i faza pada u kojoj dolazi do smanjenja obujma prodaje. Brojni su razlozi koji to uzrokuju, ponekad se javlja konkurencija, ponekad se promijeni ukus kupaca, a ponekad se javne nove tehnologije. No kod svih proizvoda, iako svi imaju ove četiri faze, razlikuje se brzina kojom ulaze i izlaze iz pojedine faze. Poduzetnici koji žele opstati na tržištu zato moraju stalno razvijati svoje proizvode i prilagođavati se tržištu (Telišman Košuta 2008: 70).

2.2.3. Strategija turističke destinacije

Menadžeri turističke destinacije trebaju biti sposobni kombinirati osnovna načela strategije turističke destinacije. Ponekad je nejasno tko je točno zadužen za upravljanje razvojem turističke destinacije. U Europskoj uniji poznata su četiri modela upravljanja razvojem turističke destinacije. Prvi model je onaj u kojemu dominira javni sektor, jedinice lokalne uprave, regionalne uprave ili civilni sektor financiraju te jedinice i slično. Prema tome modelu javni sektor upravlja razvojem turističke destinacije. U drugome modelu razvojem turističke destinacije upravlja menadžment privatnog sektora, a pomaže im sektor vlasti, a u trećemu turističke organizacije, zajednice,

agencije i kompanije upravljaju razvojem turističke destinacije. Četvrti je model javno-privatnog partnerstva koji podrazumijeva suradnju javnog i privatnog partnerstva (Rudančić, 2018: 109).

Strategija turističke destinacije trebala bi se temeljiti na četiri načela, kao što je prikazano u tablici 1.

Tablica 1. Načela strategije turističke destinacije

NAČELA	STRATEGIJE
ZAŠTITA OKOLIŠA	<ul style="list-style-type: none"> - razvoj održivog (odgovornog) turizma - poticati kulturnu konverziju - primaran je razvoj okoliša
TURIZAM KAO GLAVNI SEKTOR	<ul style="list-style-type: none"> - razvoj turizma kao "osovina" potencijal - prilagoditi strategije razvoja - razvoj uslužnog sektora
JAKOST KANALA DISTRIBUCIJE NA TRŽIŠTU	<ul style="list-style-type: none"> - jamčiti prikladni zračni pristup - promijeniti ulogu NTO na tržištu - usmjeriti razvoj domaćeg proizvoda
IZGRADNJA DINAMIČNOG PRIVATNOG SEKTORA	<ul style="list-style-type: none"> - ne treba se bojati novog turizma - usmjerenost na kvalitetu - graditi suradnju između javnog i privatnog sektora

Izvor: Razović, 2008: 36

Kao što se može vidjeti u tablici, postoje četiri načela strategije turističke destinacije; načelo zaštite okoliša, načelo turizma kao glavnog sektora, načelo jakosti kanala distribucije na tržištu te načelo izgradnje dinamičnog privatnog sektora.

Prvo načelo je načelo zaštite okoliša koje podrazumijeva konstantnu brigu za okoliš. Naime, sve destinacije trebale bi bazirati svoju ponudu tako da ne štete okolišu te se bazirati na održivom i odgovornom razvoju turizma. Da bi se turizam mogao razviti u nekoj destinaciji, potrebno je štititi okoliš i pravilno raspolagati prostorom (Razović, 2008: 36).

Drugo načelo smatra turizam glavnim sektorom turističke destinacije. Prema tom načelu, turizam se mora istaknuti kao osnova za razvoj svih ostalih djelatnosti. Prema turizmu planirat će se razvoj

gospodarskih i izvangospodarskih aktivnosti. Primjerice, poljoprivredna proizvodnja treba se baviti uzgojem biljaka i životinja koja će obogatiti turističku ponudu te stvoriti poseban gastronomski doživljaj. Trgovina će svoj asortiman i eventualnu proizvodnju također prilagoditi potrebama turizma, obrti će se baviti izradom suvenira, a komunalne službe trebale bi biti spremne na sezonsko poslovanje. Sve djelatnosti u destinaciji svoje strategije moraju razvijati u skladu s glavnom turističkom strategijom. Posebice je važan uslužni sektor koji se mora temeljiti na kvaliteti, a to “se posebno odnosi na djelatnike u turističkom sektoru ali i pratećim djelatnostima, kao i na cjelokupno stanovništvo jer su oni najvažniji i jedini živi element turističke ponude destinacije (Razović, 2008: 37).

Treće načelo podrazumijeva snažne distribucijske kanale na turističkom tržištu. Kanali distribucije moraju biti snažni i protočni kako bi omogućili približavanje turističke destinacije potencijalnim turistima. Turoperateri i lokalne turističke agencije imaju veliku važnost u povezivanju turističke ponude i potražnje. Važna je i razvijenost prometa, osobice zračnog prometa. Nacionalna turistička organizacija ima novu ulogu na turističkom tržištu, a ta uloga podrazumijeva sudjelovanje u stvaranju novih turističkih proizvoda i doživljaja u pojedinim turističkim destinacijama (Razović, 2008: 37-38). Četvrto načelo govori da je važno izgraditi dinamičan privatni sektor. Potrebno je usvajati razvoj novih oblika turizma kako bi se privukli novi turisti, a zbog toga je važno na vrijeme prepoznati potrebe novih turista. Osnovno je pravilo da destinacije koje brže prilagođavaju svoju ponudu potrebama turista imaju više dolazaka i brže se afirmiraju kao turistička destinacija na turističkom tržištu. Javni i privatni sektor moraju konstantno surađivati budući da je bez te suradnje nemoguće dosegnuti potrebnu kvalitetu (Razović, 2008: 38).

2.3. Formalno obrazovanje u ruralnom turizmu u Republici Hrvatskoj

Formalno obrazovanje u Republici Hrvatskoj započinje u najmlađoj dobi, polaskom djece u dječje vrtiće, odnosno predškolske ustanove u kojima se provode raznovrsni predškolski programi. Djeca su u ovaj oblik obrazovanja uključena od najranije navršених šest mjeseci života pa sve do polaska u osnovnu školu. Osnovno obrazovanje počinje upisom djeteta u prvi razred osnovne škole. U Republici Hrvatskoj, osnovno obrazovanje zakonski je regulirano te je obavezno za sve stanovnike, a obično traje između šeste i petnaeste godine djetetova života. U osnovnu školu učenici idu osam godina, a osnovno obrazovanje služi za stjecanje znanja i kompetencija koje omogućuju daljnje obrazovanje. Kada završe osnovno obrazovanje, djeca mogu odabrati hoće li nastaviti obrazovanje upisom u neki od brojnih srednjoškolskih programa ili će se uključiti na tržište rada. Ako odaberu upis u srednjoškolski program, mogu odabrati između strukovne škole, umjetničke škole ili gimnazije².

Učenici koji odaberu strukovnu školu, mogu odabrati raznovrsne obrazovne programe: trogodišnje, četverogodišnje ili petogodišnje programe za stjecanje niže razine srednjeg obrazovanja ili programe obrazovanja za učenike s teškoćama u razvoju. Obrazovni sektor nastoji zadovoljiti potrebe tržišta rada pa se zbog toga obrazovni programi dijele u četrnaest različitih obrazovnih sektora: poljoprivreda, prehrana i veterina, šumarstvo, prerada i obrada drva, geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija, tekstil i koža, grafička obrada i audiovizualno oblikovanje, strojarstvo, brodogradnja i metalurgija, elektrotehnika i računalstvo, graditeljstvo i geodezija, ekonomija, trgovina i poslovna administracija, turizam i ugostiteljstvo, promet i logistika, zdravstvo i socijalna skrb, osobne, usluge zaštite i ostale usluge te umjetnost.³

Obrazovanje za ruralni turizam u Republici Hrvatskoj moguće je ostvariti u brojnim strukovnim srednjim školama te visokim školama, veleučilištima i sveučilištima, ali i u segmentu neformalnog obrazovanja u ruralnom turizmu.

---

²Vodič kroz sustav obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: https://www.iusinfo.hr/Appendix/DDOKU_HR/DDHR20161003N97_25_1.pdf

³ IBID

2.3.1. Srednjoškolsko obrazovanje i programi prekvalifikacije za agroturističkog tehničara

U Republici Hrvatskoj, nakon završene osnovne škole, obrazovanje se nastavlja u srednjim školama: “Srednjoškolskim obrazovanjem svakome se pod jednakim uvjetima i prema njegovim sposobnostima, nakon završetka osnovnog školovanja, omogućava stjecanje kompetencija za uključivanje na tržište rada i nastavak obrazovanja na visokim učilištima”. Srednje škole se dijele na gimnazije, strukovne škole i umjetničke škole⁴, a obrazovanje vezano za ruralni turizam, odnosno agroturizam nude strukovne škole.

Tako je u strukovnim školama moguće pohađati program za zanimanje Agroturistički tehničar. Prema klasifikaciji Hrvatskog zavoda: “Agroturistički tehničar se bavi ekološkom proizvodnjom, pripremom poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda te ponudom hrane s vlastitoga poljoprivrednog gospodarstva. Može pružati i druge turističke usluge⁵.” Propisano trajanje ovoga srednjoškolskog obrazovanja je četiri godine. Agroturistički tehničar je nakon završetka srednjoškolskog obrazovanja osposobljen za obavljanje niza različitih poslova kao što su rad na poljoprivrednim, ugostiteljskim i turističkim poslovima vlastitog gospodarstva, odnosno bavljenje seoskim turizmom. Osposobljen je za ekološki uzgoj voća, povrća, brigu za životinje, proizvodnju kvalitetne hrane i slično. Također, osposobljen je osmisliti usluge koje pruža, može prezentirati nacionalne običaje i kulturnu i povijesnu baštinu određenog dijela države. Trebao bi surađivati s drugim sudionicima turizma i kontinuirano se usavršavati. Što se tiče drugih vještina, agroturistički tehničar treba biti komunikativna osoba, kreativna i snalažljiva i samostalna u organizaciji⁶.

Od ukupno 797 srednjih škola u Republici Hrvatskoj, 193 škole su gimnazije, 259 srednje strukovne škole, 54 umjetničke škole, 195 industrijske i obrtničke škole, 44 specijalne srednje škole te 52 srednje škole za odrasle. U onim srednjim strukovnim školama u kojima se provode nastavni programi za agroturističkog tehničara, učenici se susreću s raznovrsnim stručnim predmetima u kurikulumu koji je prikazan u tablici 2.

---

⁴ Srednjoškolski odgoj i obrazovanje. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/srednjoskolski-odgoj-i-obrazovanje/130>

⁵ Hrvatski zavod za zapošljavanje, profesionalno usmjeravanje. Dostupno na: <https://e-usmjeravanje.hzz.hr/agroturistickitehnicar>

⁶ IBID

Tablica 2. Stručni nastavni predmeti u srednjoškolskom obrazovanju za Agroturističkog tehničara

NASTAVNI PREDMETI-STRUČNI	TJEDNI BROJ SATI			
	1. R.	2. R.	3. R.	4. R.
Turistička geografija Hrvatske	2	-	-	-
Čovjek, zdravlje i ekologija	2	2	-	-
Prehrana i poznavanje robe	-	1+1	-	-
Kuharstvo	-	-	1+1	1+2
Ugostiteljsko posluživanje	-	-	-	1+1
Turizam i marketing	-	-	-	1+1
Bitinogojstvo	1+1	1+1	2+1	-
Stočarstvo	1+1	1	1+1	-
Ekološka poljoprivreda	-	-	1+1	-
Hortikulturno uređenje gospodarstva	-	-	-	1+1
Izborni predmet	1+1	1+1	1+1	1+1
Praktična nastava	4+3	4+3	4+4	3+4
UKUPNO	15	13	18	16

Izvor: <http://ss-mareljkovica-sb.skole.hr/zanimanja/agro>

Polaznici srednjih škola koji se obrazuju za agroturističkog tehničara tako dobivaju širok spektar znanja u području ruralnog turizma koji će im pomoći u zapošljavanju, ali i u nastavku školovanja na nekoj od visokoškolskih ustanova. Na web stranicama strukovnih škola učenicima se predlažu mogućnosti nakon završetka srednje škole, primjerice pokretanje vlastitog poljoprivrednog

gospodarstva, bavljenje seoskim turizmom, zaposlenje u turističkim zajednicama, rad u ugostiteljskim objektima ili otvaranje samostalne obrtničke radnje⁷.

Postoje i prekvalifikacije za ovo zanimanje koje se nude putem različitih programa obrazovanja odraslih. Na primjer, Pučko otvoreno učilište Libar u Šibeniku nudi mogućnost upisa u program za stjecanje srednje stručne spreme za Agroturističkog tehničara u trajanju od 6 mjeseci do 2 godine, ovisno o prethodno završenom obrazovanju. Program je odobrilo Ministarstvo znanosti i obrazovanja⁸.

Učilište Addenda iz Pule također nudi ovakav program obrazovanja, a upisati se mogu svi oni koji su završili najmanje trogodišnju srednju školu. Nastava se u ovom programu odvija u obliku konzultacija, u popodnevnim satima pa je prikladna za zaposlene polaznike⁹. Važno je spomenuti da osim srednjoškolskog obrazovanja za Agroturističkog tehničara, u Republici Hrvatskoj postoje i općenitija obrazovanja za Hotelijersko-turističkog tehničara i Hotelijersko-turističkog komercijalista.

2.3.2. Preddiplomski i diplomski studiji ruralnog turizma u Republici Hrvatskoj

Smolčić Jurdana i Milohnić su 2018. g. provele istraživanje o sustavu obrazovanja za ruralni turizam. Analizirale su šest visokoškolskih ustanova u kojima se studira ruralni turizam (tablica 3) bilo na preddiplomskom, diplomskom, sveučilišnom ili stručnom studiju. U nastavku slijedi taksativno nabrojanje obrazovnih institucija, studija i detaljnijeg prikaza predmeta.

---

⁷ Srednja škola Matije Antuna Reljkovića Slavonski Brod: <http://ss-mareljkovica-sb.skole.hr/zanimanja/agro>

⁸ Pučko otvoreno učilište Libar. Dostupno na: <http://www.libar.net/tecaji/agroturisticki-tehnicar/142.html>

⁹ Učilište Addenda. Dostupno na: <https://www.uciliste-addenda.hr/hr/programi/srednje-skole/agroturisticki-tehnicar/>

Tablica 3. Visokoškolske ustanove u kojima se podučava tematika ruralnog turizma

OBRAZOVNE INSTITUCIJE U HRVATSKOJ	STUDIJ	KOLEGIJ
Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu	Preddiplomski sveučilišni studij	Specifični oblici turizma
Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet	Integrirani sveučilišni studij	Specifični oblici turizma
Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici	Preddiplomski stručni studij	Više kolegija povezanih s ruralnim turizmom - smjer Menadžment ruralnog turizma
Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek	Diplomski studij	Ruralni turizam
	Preddiplomski sveučilišni studij	Seoski turizam
Veleučilište u Rijeci	Stručni studij vinarstva	Ruralni oblici turizma
	Stručni studij mediteranske poljoprivrede	Ruralni oblici turizma
Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet	Diplomski studij	Ruralni turizam

Izvor: Smolčić Jurdana i Milohnić 2018: 213

Predmet Specifični oblici turizma na Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji na preddiplomskoj razini nosi 3 ECTS¹⁰ boda, a ishodi predmeta su:

1. Tumačiti temeljne pojmove vezane uz specifične oblike turizma
2. Navesti, opisati i prepoznati pojedine specifične oblike turizma
3. Identificirati i opisati procese upravljanja specifičnim oblicima turizma
4. Identificirati i predložiti odgovarajući specifični oblik turizma za određenu turističku destinaciju
5. Opisati i analizirati funkcije menadžmenta za pojedine specifične oblike turizma¹¹.

¹⁰ ECTS= Europski sustav prijenosa i prikupljanja bodova. ECTS je osmišljen kako bi se studenti mogli lakše kretati među zemljama te kako bi se njihove visokoškolske kvalifikacije i razdoblja studiranja u inozemstvu priznali.

¹¹ Specifični oblici turizma. Dostupno na:

https://www.fthm.uniri.hr/images/ured_za_studente/preddiplomski_studij/petu/1_GOD/Syllabus_HR/1_Specifi%C4%8Dni_oblici_turizma.pdf

Ovaj predmet usmjeren je na dobivanje općenitih znanja o specifičnim oblicima turizma kao što je znanje o ruralnom turizmu. Istoimeni predmet na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu nosi 6 ECTS bodova te ima ponešto drugačije, složenije ishode učenja:

1. Upoznavanje studenata s brojnim strukturnim obilježjima pojedinih specifičnih oblika turizma.
2. Stjecanje specifičnih znanja i vještina potrebnih za razumijevanje složenog organizacijskog sustava potrebnog za uspješnu implementaciju razvojnog koncepta specifičnih oblika turizma.
3. Stjecanje posebnih znanja o zahtjevima turističke potražnje i suvremenim trendovima u razvoju posebno dizajnirane turističke ponude.
4. Usvajanje konceptualnog okvira za primjenu načela održivosti u razvoju turističke destinacije temeljenog na konceptu specifičnih oblika turizma.
5. Ovladavanje vještinama vezanih za organizaciju i menadžment specifičnih oblika turizma u okviru koncepta razvoja turističkih destinacija¹²

Ova dva studijska programa tematiziraju ruralni turizam, ali ne toliko detaljno kao studijski program Menadžment ruralnog turizma na Visokoj školi za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, a to je i jedini cjeloviti studij vezan uz ruralni turizam. Na ovom studijskom programu, na preddiplomskoj razini, sljedeći se predmeti direktno naslanjaju na ruralni turizam: Poslovni odnosi u ruralnom turizmu, Specifični oblici ruralnog turizma, Poduzetništvo u ruralnom turizmu, Promocija u ruralnom turizmu, Poslovanje turističko-ugostiteljskih subjekata u ruralnom turizmu, Ruralni turizam i kulturna baština, Ruralni turizam i prirodna baština, Upravljanje ruralnom turističkom destinacijom te Agroturizam. Studij ima brojne ishode, primjerice: identificirati činitelje razvoja posebnih oblika turizma, osmisliti turističku atrakcijsku osnovu, upravljanje poslovnim funkcijama destinacijskog menadžmenta, razvijanje novih turističkih proizvoda i sadržaja, procijeniti mogućnosti korištenja i financiranja iz europskih fondova, osmišljavanje poslovnih planova i druge¹³.

---

¹² Specifični oblici turizma – EFZG. Dostupno na: <https://www.efzg.unizg.hr/default.aspx?id=16144>

¹³ Izvedbeni plan nastave za akademsku godinu 2021./2021. Dostupno na: https://vsmti.hr/wp-content/uploads/2020/11/Izvedbeni_plan_preddiplomski.pdf

Fakultet agrobiotehničkih znanosti u Osijeku provodi nastavu iz predmeta Ruralni turizam i Seoski turizam. Ruralni turizam nosi svega 2 ECTS boda, a Seoski turizam 1,67 ECTS boda. Iz tog se može zaključiti da oba predmeta nisu glavni predmeti na ovom fakultetu¹⁴.

Na Veleučilištu u Rijeci provodi se nastava iz predmeta Ruralni oblici turizma. Ishodi učenja ovoga predmeta su:

1. “Definirati i pravilno interpretirati pojam ruralnog turizma i njegovih oblika.
2. Uočiti i opisati turističke aktivnosti na ruralnom prostoru.
3. Izraditi ocjenu atraktivnosti lokacije i objekta RT prema kriterijima izvornosti i ambijentalnosti.
4. Kreirati promidžbeni plan za objekt i destinaciju RT.
5. Planirati prodaju usluga i proizvoda u RT¹⁵”.

Ovaj predmet nudi se na stručnom studiju te predstavlja predmet koji studenta uvodi u ruralni turizam.

I Agronomski fakultet u Zagrebu ima predmet Ruralni turizam. Nastava iz tog predmeta održava se na diplomskom studiju, nosi 6 ECTS boda te pred studenta postavlja niz niz zahtjeva što se tiče poznavanja literature i pojma ruralnog turizma. Neki od ishoda učenja su: ¹⁶

1. „Razumjeti koncept ruralnog turizma, njegove specifičnosti i oblike
2. Definirati pretpostavke za bavljenje ruralnim turizmom
3. Identificirati lokacije i gospodarstva s potencijalom za bavljenje ruralnim turizmom
4. Analizirati unutarnje i vanjske čimbenike koji utječu na mogućnost bavljenja ruralnim turizmom
5. Utvrditi mogućnosti za unapređenje ruralnog turizma na odabranom gospodarstvu/lokalitetu
6. Vrednovati učinak ruralnog turizma na regionalni razvoj
7. Predvidjeti budući razvitak ruralnog turizma
8. Prikupiti podatke za izradu plana razvitka turističke aktivnosti u ruralnom području

---

¹⁴ Seoski turizam. Dostupno na: <http://www.fazos.unios.hr/hr/nastava/studiji-nastava/preddiplomski-sveucilisni-studij/agroekonomika-preddiplomski/3-godina/seoski-turizam/>

¹⁵ Ruralni oblici turizma. Dostupno na: <https://www.veleri.hr/?q=node/513#>

¹⁶ Ruralni turizam. Dostupno na: http://www.agr.unizg.hr/hr/ects/course/ruralni_turizam/24

9. Izraditi i prezentirati akcijski plan razvitka turističke aktivnosti u odabranom ruralnom području ili za odabrano gospodarstvo”.

Veleučilište u Rijeci nudi stručni studij Održivog agroturizma. Studijski program sastoji se od predmeta iz područja poljoprivrede, ekonomije i turizma. Kada završe ovaj fakultet, studenti stječu stručni naziv stručni prvostupnik (baccalaureus) inženjer održivog agroturizma¹⁷.

Na Agronomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, nakon završenog preddiplomskog studija, moguće je, među ostalim, upisati diplomski studij, smjer Ekološka poljoprivreda i agroturizam čijim se završetkom dobiva titula mag. ing. Ekološke poljoprivrede i agroturizma. Na diplomskom studiju izvodi se predmet Ruralni turizam. Ishodi učenja ovoga predmeta su: razumjeti koncept ruralnog turizma, njegove specifičnosti i oblike, definirati pretpostavke za bavljenje ruralnim turizmom, identificirati lokacije i gospodarstva s potencijalom za bavljenje ruralnim turizmom, analizirati unutarnje i vanjske čimbenike koji utječu na mogućnost bavljenja ruralnim turizmom, utvrditi mogućnosti za unapređenje ruralnog turizma na odabranom gospodarstvu ili lokalitetu, vrednovati učinak ruralnog turizma na regionalni razvoj i brojni drugi.

Isti fakultet nudi i druge smjerove na preddiplomskom i diplomskom studiju u sklopu kojih su u većoj ili manjoj mjeri obuhvaćeni i neki segmenti obrazovanja za ruralni turizam. Tako, primjerice, preddiplomski studij Agrarne ekonomike uključuje obavezni predmet Agroturizam.

Osim navedenih specijaliziranih studija, brojni fakulteti koji su usmjereni na turizam ili na poljoprivredu nude predmete iz područja seoskog ili ruralnog turizma. Primjerice, na svim preddiplomskim smjerovima na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima moguće je upisati izborni predmet Ruralni turizam, a na specijalističkom diplomskom stručnom studiju Menadžment u poljoprivredi nudi se izborni predmet Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu¹⁸.

---

¹⁷Veleučilište u Rijeci. Dostupno na: <https://www.veleri.hr/?q=node/1665>

¹⁸Visoko gospodarsko učilište u Križevcima. Dostupno na: <https://www.vguk.hr/>

2.4. Neformalno obrazovanje o ruralnom turizmu u Republici Hrvatskoj

2.4.1. Pojam neformalnog obrazovanja

Neformalno obrazovanje je “tip obrazovnog procesa koji podrazumijeva izvaninstitucijske obrazovne aktivnosti kojima se stječu određena znanja i vještine, a sudjelovanje je u takvim aktivnostima dobrovoljno.” (Kuka, 2012: 198) Neformalno obrazovanje ima različita obilježja. Ono obuhvaća planirane i organizirane obrazovne aktivnosti te se njime potiče individualno i društveno učenje. Zahvaljujući neformalnom obrazovanju, moguće je steći raznovrsna znanja i vještine, razviti stavove i vrijednosti. Neformalno obrazovanje odvija se izvan sustava formalnog obrazovanja, ali vještine koje daje komplementarne su sustavu formalnog obrazovanja. Osobe koje se odlučuju sudjelovati u neformalnom obrazovanju čine to dobrovoljno, a provode ga stručnjaci (Kuka, 2012: 198).

Sudjelovanje u neformalnim oblicima obrazovanja nije obavezno, već obuhvaća sve oblike obrazovanja koji ne ulaze u domenu formalnog obrazovanja, dakle ono je izvaninstitucionalno i dobrovoljno. Postoje različiti oblici neformalnog obrazovanja, primjerice seminari, tečajevi, radionice, treninzi, kampovi, razmjene, razmjene volontera, rad na projektima, ples, pisanje, konferencije, predavanja i drugi. Neformalno obrazovanje ima pet temeljnih zadataka. Prvi je obrazovati pojedince koji se neće obrazovati putem formalnog obrazovanja, drugi je osigurati stanovnicima siromašnijih ili ruralnih područja stjecanje novih znanja, vještina i sposobnosti. Također, pomaže izbjeći kulturne prepreke, u potpunosti iskoristiti oskudne obrazovne resurse te naposljetku, pomaže u modificiranju postojećeg školskog sustava (Kuka, 2012: 199).

2.4.2. Neformalno obrazovanje o ruralnom turizmu u Republici Hrvatskoj

Iako neformalno obrazovanje obuhvaća niz različitih načina obrazovanja i obrazovnih programa, u Republici Hrvatskoj je slabo zastupljeno u ukupnom obrazovanju. Europska komisija je 2017. informirala javnost o činjenici da samo 3% odraslih sudjeluje u neformalnim obrazovnim programima. Zbog toga je neformalno obrazovanje u Republici Hrvatskoj najslabija karika

obrazovnog sustava¹⁹. Međutim, detaljnim pretraživanjem mrežnih stranica, pronađene su informacije o nekim programima neformalnog obrazovanja koji su vezani za ruralni turizam²⁰.

Interna edukacija Turističke zajednice Bjelovarsko-bilogorske županije za seoska gospodarstva koja se bave turističkim uslugama održana je 2012. godine, a bila je namijenjena seoskim gospodarstvima koja se bave pružanjem turističkih usluga. U sklopu dvodnevne radionice, održano je nekoliko edukacijskih modula: upravljanje turizmom na seoskom gospodarstvu, od resursa do atrakcije i od atrakcije do tržišta²¹.

Agrobiz je 2018. godine proveo edukaciju “Novo vrijeme – vrijeme za ruralni turizam”²². Seminar je prvenstveno bio namijenjen potencijalnim i registriranim OPG-ima, turističkim seljačkim gospodarstvima i poduzetnicima u ruralnim područjima i ruralnom turizmu te svima onima koji rade na području ruralnog turizma. Seminar je za sve sudionike bio besplatan, a polaznici su dobili Uvjerenje o sudjelovanju na seminaru.

Agroturizam Konavle je 2019. godine organizirao edukaciju na temu Tradicijski suhomesnati proizvodi za agroturističku trpezu. Ova je edukacija bila namijenjena poduzetnicima u ruralnom turizmu i potencijalnim poduzetnicima. Edukacija je trajala dva dana, a obrađivale su se teme vezane za mogućnosti i gospodarski značaj prerade mesa u ugostiteljstvu, mesne proizvode te osnovne principe prerade mesa, o kakvoći i sigurnosti proizvoda i slično²³.

Udruga za ruralni razvoj Ravni kotari organizira niz različitih radionica namijenjenih osobama koje se bave ruralnim razvojem i poljoprivredom. U sklopu toga, organiziraju i različite radionice vezane za turizam u ruralnim područjima. Jedna od zanimljivih aktivnosti ove udruge je i volonterski angažman za građane. Građani se mogu javiti za volontiranje u udruzi, a za uzvrat će

---

¹⁹ Priznavanje neformalnog obrazovanja. Dostupno na: <https://www.srce.unizg.hr/centar-za-e-ucenje/medunarodna-suradnja/reopen/aktivnosti-srca-na-projektu-reopen/tribina-priznavanje-neformalnog-obrazovanja-kao-katalizator>

²⁰ Kod pretraživanja internet stranica koristile su se sljedeće ključne riječi: neformalno obrazovanje u ruralnom turizmu, edukacija o ruralnom turizmu, edukacija o agroturizmu.

²¹ Edukacija Turističke zajednice Bjelovarsko-bilogorske županije. Dostupno na: <http://bbz.hr/vijesti/detaljnije/interna-edukacija-turisticke-zajednice-bbz-za-seoska-gospodarstva>

²² Agrobiz. Dostupno na: <https://kckzz.hr/seminar-novo-vrijeme-vrijeme-za-ruralni-turizam/>

²³ Agroturizam Konavle. Dostupno na: <https://www.liberportal.hr/zanimljivosti/prijavite-se--naucite-nesto-novo-agroturizam-konavle-organizira-novi-ciklus-zanimljivih-edukacija->

dobiti certifikat o kompetencijama koje su stekli volontiranjem, a dio tih kompetencija ulazi u domenu ruralnog turizma²⁴.

Turistička zajednica Bilogora – Bjelovar najavila je dvodnevnu edukaciju za iznajmljivače koja bi se trebala provesti u ožujku 2020. godine. Edukacija je namijenjena iznajmljivačima, pa tako i vlasnicima obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, koji žele bolje plasirati svoje smještajne kapacitete na tržište.²⁵

Institut za turizam, po potrebi provodi seminare vezane za ruralni razvoj u suradnji s lokalnim turističkim zajednicama²⁶.

Hrvatska udruga za turizam i ruralni razvoj “Klub članova selo” provodi projekt edukacije kao jedinstveni je projekt koji je osmišljen prije desetak godina. Putem kontinuirane specijalističke edukacije velikog broja poduzetnika (obiteljska poljoprivredna gospodarstva/turistička seljačka gospodarstva i ostali poduzetnici u ruralnom turizmu), turističkih zajednica, predstavnika područne i lokalne samouprave, neprofitnih organizacija i ostalih razvojnih čimbenika doprinosi se podizanju kvalitete ljudskih potencijala u ruralnom razvoju te ugostiteljstvu i turizmu. Konkurentnost turističke ponude jača se povećanom sviješću i educiranosti o destinaciji te poboljšava način i razinu usluge.²⁷ Projekt provodi mr.sc. Dijana Katica, dr.vet.med. u suradnji s partnerima na projektu.

Kao što je iz navedenog vidljivo, u Hrvatskoj postoje malobrojni oblici neformalnog obrazovanja u području ruralnog turizma, odnosno turizma na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, ali nedostaje im sistematizacija i redovitost u provođenju.

Edukacije vezane za ruralni turizam vjerojatno se provode i u okviru različitih projekata suradnje u kojima sudjeluju zemlje članice Europske unije, no do tih je podataka teško doći zato što nisu objedinjeni i sistematizirani. Lag Zagorje – Sutla priprema jedan veliki projekt, vezan za ruralni

---

²⁴ Udruga Ravni kotari. Dostupno na: <http://udruga-ravni-kotari.hr/edukacija/>

²⁵ Turistička zajednica Bjelovar. Dostupno na: <http://turizam-bilogorabjelovar.com.hr/manifestacije/bjelovar/edukacija-o-turizmu>

²⁶ Institut za hrvatski turizam. Dostupno na: <http://www.iztztg.hr/hr/institut/projekti/seminari/>

²⁷ Hrvatska udruga za turizam i ruralni razvoj „Klub članova selo“. Dostupno na: <https://klubselo.hr/usluge/detaljnije/edukacije>

razvoj #EuSave – europska građanska akcija za pametna povijesna sela, čiji bi cilj bio uspostaviti suradnju među ruralnim područjima EU²⁸.

Zaključno, analizirajući sve oblike obrazovanja u ruralnom turizmu Hrvatske može se zaključiti da, temeljem dostupnih podataka, ono ipak nije dovoljno zastupljeno.

3. MATERIJALI I METODE

U ovome radu korištene su dvije vrste materijala, odnosno izvora podataka. Najprije su korišteni sekundarni izvori podataka, a to je literatura o ruralnom turizmu i obrazovnim programima u ruralnom turizmu dostupna u knjigama, stručnim i znanstvenim člancima, te informacije o obrazovnim programima koji su dostupni na Internet stranicama Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih i ostalim izvorima podataka. Budući da se u radu prikazuju i analiziraju informacije vezane za studijske programe, bilo je potrebno pretražiti mrežne stranice fakulteta, visokih škola, veleučilišta i slično, kako bi se dobio što širi uvid u postojeće programe prema kojima su kreirani vlastiti prijedlozi obrazovnih programa u ruralnom turizmu.

Primarni izvor podataka za ovaj rad su informacije dobivene provođenjem intervjua putem elektroničke pošte s dvjema stručnjakinjama u području destinacijskog menadžmenta i ruralnog turizma. Intervjui su provedeni elektroničkim putem tijekom prosinca 2020. i siječnja 2021. zbog epidemije uzorokovane Covid-19 virusom po želji ispitanica. Intervju se sastojao od devet pitanja od čega je 8 pitanja bilo identično za obje sudionice, a na 9. pitanje su ispitanice dale osobno viđenje uloge obrazovne institucije u obrazovanju za ruralni turizam.

U radu je korištena metoda analize relevantnih podataka, posebice obrazovnih programa, nakon čega je korištena metoda sinteze dobivenih podataka koji su naposljetku pokazani u obliku prijedloga ili modela obrazovnog programa u radu.

Doprinos autorice rada je u osmišljavanju prijedloga obrazovnih, odnosno studijskih programa u ruralnom turizmu, koji bi se mogli primijeniti za obrazovanje i osposobljavanje stručnjaka za ruralni turizam u Krapinsko-zagorskoj županiji. Za izradu prijedloga studijskih programa korišteni su obrasci u kojima su opisani prijedlozi studijskih programa na Visokom gospodarskom učilištu

---

²⁸ LAG Zagorje-Sutla. Dostupno na: <https://www.zagorje-sutla.eu/>

u Križevcima. Predloženi predmeti i programi mogu poslužiti kao podloga za daljnju razradu programa u ruralnom turizmu.

4. REZULTATI I RASPRAVA

Prema Strategiji razvoja Krapinsko-zagorske županije (2015), može se vidjeti da je vrlo mali postotak stanovništva postigao visoko obrazovanje. Isto tako, Krapinsko-zagorska županija je izrazito ruralna županija po svojim karakteristikama, pa autorica smatra da s obzirom na to da ruralni turizam može koristiti resurse ruralnog područja, u Krapinsko-zagorskoj županiji postoji potencijal za razvijanje kadrova u turizmu²⁹. Međutim, potrebno je kreirati obrazovne programe koji bi zaista odgovorili na potrebe razvoja ovog zahtjevnog tržišta i ujedno bili korisni realnom sektoru. Stoga je najprije potrebno analizirati postojeće stanje kako bi se moglo vidjeti kakvi programi postoje, a koji programi nedostaju na području obrazovanja u ruralnom turizmu.

4.1. Krapinsko-zagorska županija kao turistička destinacija

4.1.1. Krapinsko-zagorska županija

Krapinsko-zagorska županija nalazi se na sjeverozapadu Hrvatske, a svrstava se u središnju Hrvatsku. Na sjeveru je granica s Varaždinskom županijom i Republikom Slovenijom, na zapadu je granica s Republikom Slovenijom, na jugu je granica s gradom Zagrebom i Zagrebačkom županijom, a na istoku graniči s Varaždinskom županijom te Zagrebačkom županijom³⁰. Na slici 2 je prikazan položaj Krapinsko-zagorske županije.

---

²⁹ Master-plan razvoja turizma Krapinsko-zagorske županije. Dostupno na: <http://www.kzz.hr/sadrzaj/dokumenti/master-plan-razvoja-turizma/KZ%20Master%20plan%20razvoja%20turizma.pdf>

³⁰ Krapinsko-zagorska županija, općenito. Dostupno na: <http://www.kzz.hr/opcenito>

Slika 2. Krapinsko-zagorska županija - položaj na karti

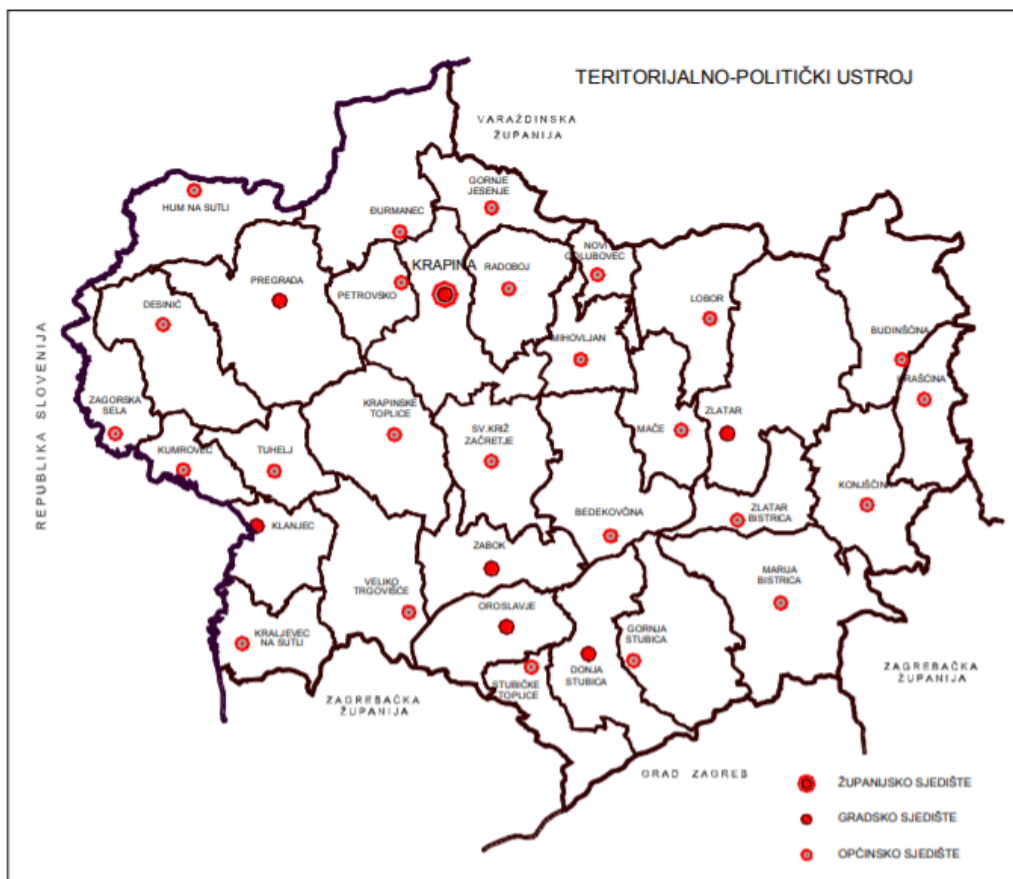
Izvor: <https://eotpad.wordpress.com/sakupljaci/krapinsko-zagorska-zupanija/>

Površina Krapinsko-zagorske županije je 1224,22 km² što ju čini jednom od najmanjih županija u sastavu Republike Hrvatske. Što se tiče gustoće stanovnika, broj stanovnika po kilometru kvadratnom veći je od prosječnog u Hrvatskoj. Prosjek Hrvatske je 84 stanovnika na kilometar kvadratni, a u ovoj županiji stanuju 122 stanovnika na kilometar kvadratni. Od ove su županije gušće naseljene Varaždinska i Međimurska županija. Što se tiče općina i gradova, na županijskom je području sedam gradova i 25 općina, a glavni grad je Krapina. Općine koje se nalaze na županijskom području su Bedekovčina, Budinščina, Desinić, Đurmanec, Gornja Stubica, Hrašćina, Hum na Sutli, Jesenje, Konjščina, Kraljevec na Sutli, Krapinske Toplice, Kumrovec, Lohor, Mače, Marija Bistrica, Mihovljan, Novi Golubovec, Petrovsko, Radoboj, Stubičke Toplice, Sv.Križ Začretje, Tuhelj, Veliko Trgovišće, Zagorska Sela i Zlatar Bistrica. Gradovi na području ove županije su Donja Stubica, Klanjec, Krapina, Oroslavje, Pregrada, Zabok i Zlatar³¹. Na slici 3 je prikazan teritorijalno-politički ustroj Krapinsko-zagorske županije.

---

³¹ Prostorni plan Krapinsko-zagorske županije. Dostupno na: http://www.prostor-kzz.hr/assets/files/prostorni_planovi/PPKZZ_TEKST.pdf

Slika 3. Teritorijalno-politički ustroj Krapinsko-zagorske županije

Izvor: http://www.prostor-kzz.hr/assets/files/prostorni_planovi/PPKZZ_TEKST.pdf

Prema posljednjem popisu stanovništva koji je proveden 2011. godine, na području županije stanovalo je 132.892 stanovnika, a to je ukupno 3,1 % u ukupnom stanovništvu Republike Hrvatske. Naselja u županiji su pretežito seoska, a gradovi imaju obilježja na prijelazu između urbanog (gradskog) i ruralnog (seoskog). Seoska područja bilježe smanjenje broja stanovnika, a gradska područja bilježe povećanje broja stanovnika³².

³² Prostorni plan Krapinsko-zagorske županije. Dostupno na: <http://www.kzz.hr/opcenito>

4.1.2. Prirodna bogatstva

U Krapinsko-zagorskoj županiji nalazi se devet planina i planinskih vrhova viših od 500 metara: Ivančica, Medvednica, Strahinčica, Maceljska Gora, Brezovica, Ravnica, Kuna Gora, Veternica i Cesarsko Brdo. Rijeka Krapina i rijeka Sutla glavne su županijske rijeke. Klima je kontinentalna, s umjereno toplim ljetima i kišovitim, hladnim zimama. Šume prekrivaju dobar dio županije pa je tako 43,22 km² definirano kao šumska površina. Više od 57% županijskog teritorija čine poljoprivredne površine³³. Mnogi spomenici prirode spadaju u zaštićena područja Krapinsko-zagorske županije, a prikazani su u tablici.

Tablica 4. Zaštićena područja Krapinsko-zagorske županije

Zaštićena područja Krapinsko-zagorske županije			
Značajni krajobraz	Spomenik prirode	Spomenik parkovne arhitekture	Park prirode
Zelenjak – Risvička i Cesarska gora Sutinske toplice	Hušnjakovo Gupčeva lipa Stara tisa kod Horvatovih stuba Hrast kitnjak Galženjak	Parkovi oko dvorca Hellenbach (Marija Bistrica), oko dvorca u Stubičkom Golubovcu, u Mirkovcu, u Gornjoj Bedekovčini, u Bežancu, u Donjem Oroslavju, u Selnici, oko dvorca Klokovec i oko dvorca u Miljani te stoljetna lipa u Desiniću	Medvednica

Izvor: autorica prema <http://www.kzz.hr/sadrzaj/dokumenti/master-plan-razvoja-turizma/KZ%c5%bd%20Master%20plan%20razvoja%20turizma.pdf>

Na području županije nalazi se velik broj biljnih i životinjskih vrsta koje su ugrožene, a značajno je da raste oko 40 vrsti orhideja koje su strogo zaštićene kao npr. perunika, orhideja, kockavica i

³³ Prostorni plan Krapinsko-zagorske županije. Dostupno na: http://www.prostor-kzz.hr/assets/files/prostorni_planovi/PPKZZ_TEKST.pdf

slično. Zaštićene autohtone pasmine su zagorski puran te hrvatski hladnokrvnjak, autohtona pasmina konja³⁴.

4.1.3. Kulturna baština

Na području Krapinsko-zagorske županije zaštićeno je 256 lokaliteta, a kategorije prema kojima su lokaliteti zaštićeni navedene su u tablici 6.

Tablica 5. Zaštićeni lokaliteti u Krapinsko-zagorskoj županiji

VRSTA ZAŠTITE	Broj
Nematerijalno kulturno dobro	3
Nepokretno kulturno dobro - kulturno-povijesna cjelina	12
Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno	184
Pokretno kulturno dobro- muzejska građa	6
Pokretno kulturno dobro – pojedinačno	38
Pokretno kulturno dobro – zbirka	13
UKUPNO	256

Izvor: <http://www.kzz.hr/sadrzaj/dokumenti/master-plan-razvoja-turizma/KZ%c5%bd%20Master%20plan%20razvoja%20turizma.pdf>

Što se tiče nematerijalne kulturne baštine, zaštićeni su govor Huma na Sutli i običaj pucanja iz pištolu u Kostelu na Uskrs. UNESCO je na svoju Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva upisao umijeće izrade drvenih igračaka iz Hrvatskog zagorja i medicarski obrt s područja sjeverne Hrvatske. Mnoge od zaštićenih građevina danas imaju uporabnu funkciju te su pretvorene u različite ustanove, a dio je u privatnom vlasništvu. Što se tiče dvoraca, samo je dvorac Bežanec sasvim obnovljen. Dvorac Veliki Tabor djelomice je otvoren za javnost, a dio se obnavlja³⁵.

³⁴ Master-plan razvoja turizma Krapinsko-zagorske županije. Dostupno na: <http://www.kzz.hr/sadrzaj/dokumenti/master-plan-razvoja-turizma/KZ%c5%bd%20Master%20plan%20razvoja%20turizma.pdf>

³⁵ Master-plan razvoja turizma Krapinsko-zagorske županije. Dostupno na: <http://www.kzz.hr/sadrzaj/dokumenti/master-plan-razvojturizma/KZ%c5%bd%20Master%20plan%20razvoja%20turizma.pdf>

U ovoj su županiji rođene mnoge važne povijesne ličnosti, primjerice Marija Jurić Zagorka, Ksaver Šandor Gjalski, Maksimilijan Vrhovac, Oton Iveković, Antun Mihanović, Franjo Tuđman, Josip Broz Tito i mnogi drugi. Zagorski folklor također je važan dio kulturne baštine, narodne nošnje, narodni plesovi i običaji imaju svoju značajnu ulogu u kulturnoj baštini. Kada se gleda s turističko-atraksijske perspektive, najvažniji dijelovi kulturne baštine ove županije su:

- a) Muzej krapinskih neandertalaca u Krapini,
- b) Dvor Veliki Tabor u Desiniću,
- c) Muzej seljačkih buna u Gornjoj Stubici,
- d) Sarkofazi koji su pripadali obitelji Erdody te Franjevački samostan koji se nalazi u Klanjcu,
- e) Galerija Antuna Augustinčića i Studio Galerije Antuna Augustinčića u Klanjcu,
- f) Centar za prirodu i Zavičajna zbirka u Radoboju,
- g) Crkva Majke Božje Snježne u Belcu,
- h) Muzej Staro selo u Kumrovcu,
- i) Dvorac Miljana u Zagorskim Selima³⁶.

4.1.4. Osnovne smjernice razvoja turizma

Krapinsko-zagorska županija ima sustav turističkih zajednica koji se sastoji od:

- a) Jedne županijske turističke zajednice
- b) 11 gradskih i općinskih turističkih zajednica
- c) 2 turističke zajednice područja³⁷.

Često se u govoru, kada se misli na Krapinsko-zagorsku županiju, kaže Zagorje. No Krapinsko-zagorska županija samo je dio Hrvatskog zagorja. U literaturi postoje prilične nesuglasice oko definiranja prostora Zagorja, a svode se na dvije teorije. Uža definicija kaže da je Zagorje područje koje obuhvaća Krapinsko-zagorsku županiju u današnjem smislu. Druga, šira definicija, kaže da Zagorje, osim Krapinsko-zagorske županije, obuhvaća „i porječje rijeke Bednje sjeverno od

---

³⁶ Master-plan razvoja turizma Krapinsko-zagorske županije. Dostupno na: <http://www.kzz.hr/sadrzaj/dokumenti/master-plan-razvoja-turizma/KZ%20Master%20plan%20razvoja%20turizma.pdf>

³⁷ IBID

Ivanščice, odnosno zapadni dio današnje Varaždinske županije, kao i Marijagoričko pobrđe sve do rijeke Save, koje se danas nalazi u sastavu Zagrebačke županije“ (Klemenčić, 2016-2017: 33). Trenutno je najvažniji dokument pomoću kojega se predviđa i planira budući razvoj turizma Zagorja, ali i koji daje informacije o svim važnim segmentima turizma, Master plan razvoja turizma Krapinsko-zagorske županije. Master plan identificira četiri primarna i tri sekundarna ključna turistička proizvoda. Primarni proizvodi su:

- a) Wellness turizam, zdravlje i Spa,
- b) Obiteljski odmor,
- c) Događanja i poslovni turizam,
- d) Avanturistički, aktivni, sportski odmor.

Sekundarni proizvodi su:

- a) Kulturni turizam,
- b) Religijski turizam,
- c) Agroturizam.

Master plan kao jednu od četiriju temeljnih smjernica razvoja turizma Zagorja navodi edukaciju: edukaciju glavnih sudionika, razvoj specijaliziranih znanja potrebnih za razvoj turizma te studijske razmjene i učenje iz primjera³⁸.

Agroturizam je jedan od strateških turističkih proizvoda, a važan je zato što omogućuje malim i srednjim poduzećima da obogate svoj proizvod. Povezuje proizvodnju hrane i uzgoj životinja s turizmom, zbog čega ga je potrebno razvijati. Dvije su ključne aktivnosti u segmentu razvoja agroturizma koje je potrebno provesti. Prva aktivnost je organizacija edukacija i seminara o agroturizmu budući da je potrebno potaknuti inovacije, razmotriti financiranje agroturizma iz nacionalnih i europskih izvora te vidjeti koje su daljnje smjernice razvoja agroturizma. Druga aktivnost podrazumijeva osnivanje udruge agroturizma Zagorja kako bi se integrirala ponuda, potaknulo umrežavanje te prezentirala objedinjena agroturistička ponuda ovoga kraja³⁹.

---

³⁸ Master-plan razvoja turizma Krapinsko-zagorske županije. Dostupno na: <http://www.kzz.hr/sadrzaj/dokumenti/master-plan-razvoja-turizma/KZ%c5%bd%20Master%20plan%20razvoja%20turizma.pdf>

³⁹ Master-plan razvoja turizma Krapinsko-zagorske županije. Dostupno na: <http://www.kzz.hr/sadrzaj/dokumenti/master-plan-razvoja-turizma/KZ%c5%bd%20Master%20plan%20razvoja%20turizma.pdf>

Poslovna vizija razvoja turizma Zagorja odgovara na tri pitanja – što, kako i zašto. Na grafikonu 1 vide se odgovori na svako od ova tri pitanja.

Grafikon 1. Poslovna vizija razvoja turizma Zagorja

Izvor: <http://www.kzz.hr/sadrzaj/dokumenti/master-plan-razvoja-turizma/KZ%20Master%20plan%20razvoja%20turizma.pdf>

Turistički identitet Zagorja treba se temeljiti na emocionalnim i racionalnim faktorima. Emocionalni su faktori gostoljubivost, srdačnost, aktivnost, dinamičnost, zdravlje, vitalnost, očuvanost, smirenost, osvježavajuće, stvoreno tako da oduzima dah. Racionalni su faktori suvremena interakcija, raznolikost, autentičnost, tradicionalnost, povijest, vrijedni ljudi, prirodno

i zeleno. Ideja Zagorja je gostu omogućiti da se osjeća kao kod kuće te mu pružiti dinamično iskustvo prožeto tradicijom, prirodom, legendama i gastronomijom⁴⁰.

4.1.5. Atributi na kojima se temelji turizam

Tržišni atributi predstavljaju sve ono što će turiste, koji imaju ograničeno znanje o destinaciji, privući na posjet destinaciji. Osnovni atributi Zagorja prikazani su na slici 4.

Slika 4. Osnovni atributi Zagorja

Izvor: <http://www.kzz.hr/sadrzaj/dokumenti/master-plan-razvoja-turizma/KZ%c5%bd%20Master%20plan%20razvoja%20turizma.pdf>

⁴⁰ Master-plan razvoja turizma Krapinsko-zagorske županije. Dostupno na: <http://www.kzz.hr/sadrzaj/dokumenti/master-plan-razvoja-turizma/KZ%c5%bd%20Master%20plan%20razvoja%20turizma.pdf>

Zagorje je poznato i prema brojnim pričama i legendama kao što su primjerice, legenda o Matiji Gupcu, legenda o Veroniki Desiničkoj, legenda o Čehu i druge. Najpoznatiji gastronomski specijaliteti u Zagorju su zagorski štrukli, bučnica, zlevka, strepa, lopari, purica i patka s mlincima, zagorska juha i svinjska pisanica Stubica. Proizvode se sve kvalitetnija vina, razvijena je mreža ugostiteljskih objekata za prehranu i smještaj. Na području županije nalazi se i Mreža biciklističkih turističkih ruta duga 688 kilometara, a biciklističke rute osmišljene su tako da ih mogu voziti različite skupine turista, od aktivnih biciklista sportaša pa sve do umirovljenika ili obitelji s malom djecom⁴¹

4.1. Analiza odgovora ispitanica iz intervjua

Mišljenja stručnjaka koji se bave ruralnim turizmom od neprocjenjive su važnosti kod osmišljavanja studijskih programa i donošenja novih obrazovnih politika. Dr. sc. Romana Lekić danas radi kao pročelnica Odjela za turizam na Edward Bernays visokoj školi za komunikacijski menadžment u Zagrebu. Obnašala je dužnost predstojnice Katedre turizma na Veleučilištu VERN' u Zagrebu. U razgovoru s dr. sc. Romanom Lekić htjelo se saznati u kakvom je stanju ruralni turizam u Hrvatskoj i koje su smjernice budućeg razvoja. Osim dr. sc. Romane Lekić, odgovore na intervju dala je i mr. sc. Dijana Katica, dr.med.vet., predsjednica Hrvatske udruge za turizam i ruralni razvoj „Klub članova Selo“. Razgovor s obje stručnjakinje odrađen je putem elektroničke pošte budući da je pojava virusa COVID-19 onemogućila sastanak. Obje su stručnjakinje odabrane zato što su zaslužne za razvoj ruralnog turizma u Republici Hrvatskoj te zato što imaju istaknutu ulogu u formalnom i neformalnom obrazovanju. U nastavku slijedi prikaz pitanja i odgovora ispitanica na pitanja iz intervjua.

1. Prema Vašem mišljenju, koliko je razvijen ruralni turizam u Republici Hrvatskoj u odnosu na morski turizam u Republici Hrvatskoj i ruralni turizam u ostalim zemljama Europske unije (npr. usporedba sa Slovenijom, Mađarskom, Italijom, Austrijom)?

RL: U Republici Hrvatskoj uopće nije dovoljno sagledan potencijal ruralnog razvoja niti ruralnog turizma. Ruralni turizam je vrsta turizma koja ima mogućnost za razvoj mnogih oblika turizma koji su vezani za prirodni okoliš, našu baštinu, gastronomiju i tradiciju. To je cijela riznica resursne

---

⁴¹ Master-plan razvoja turizma Krapinsko-zagorske županije. Dostupno na: <http://www.kzz.hr/sadrzaj/dokumenti/master-plan-razvoja-turizma/KZ%c5%bd%20Master%20plan%20razvoja%20turizma.pdf>

osnove koja je latentna, a u nekim dijelovima Hrvatske čak i ponižena. U Sloveniji su ponosni na svoj tradicijski i ruralni dio, u Austriji hodaju u svojim nošnjama s ponosom, a Mađarska se kroz svoj čardaš koji je veza za etno baštinu i brendirala.

DK: Ruralni turizam je teško uspoređivati s morskim, možemo eventualno govoriti o morskom i kontinentalnom ili ruralnom i urbanom turizmu iako je i tu teško postaviti granicu. Ruralna područja geografski zauzimaju 92 % Hrvatske i ako tako gledamo „najrašireniji“ je oblik turizma upravo ruralni turizam. On ima brojne posebne oblike koji se međusobno isprepliću te je više mogućnosti poduzetničkog organiziranja za pružatelje usluga. Iako se ruralni turizam počeo prvenstveno razvijati u Istri te sporadično u središnjoj i istočnoj Hrvatskoj posljednjih godina vide se veliki pomaci gotovo na cijelom području. Ruralni turizam sve se više razvija i u okolini velikih gradova, ali i u priobalju (zaleđe i unutrašnjost otoka). U „predcovid“ vrijeme rastao je i ruralni turizam u blizini „morskih“ destinacija prvenstveno kao izletnički, ali u posljednjih nekoliko godina sve je veći interes za (ruralnim) kućama za odmor prvenstveno u morskim županijama. Navedene države imaju dugu tradiciju bavljenja ruralnim turizmom te smo i mi sami od njih učili kad smo prije tridesetak godina počeli prvi u Hrvatskoj raditi na razvoju ruralnih područja i turizma u tom prostoru. Hrvatska ima bogatu turističku atrakcijsku osnovu te OPG-ove i poduzetnike kojima je ugostiteljsko turistička djelatnost dopunska ili osnovna. Glavna razlika je u ponudi i promociji. U Hrvatskoj se još uvijek radi pretežito o izletničkom turizmu, a u državama gdje je razvijen ruralni turizam većina objekata koji pružaju ugostiteljske i turističke usluge imaju smještajne kapacitete. Sustav zakonodavstva, potpora, razvoja i promocije ruralnog turizma u pojedinim državama je jednostavniji i poticajniji nego kod nas, ali to je tema sama za sebe o kojoj bi se dalo posebno govoriti.

2. Koliko je razvijen ruralni turizam u Krapinsko-zagorskoj županiji? Što je potrebno učiniti da bi se on još bolje razvio?

RL: U novom Strateškom planu razvoja turizma gdje sam bila voditeljica tima i autor većinskog dijela točno smo napisali što i kako treba ići dalje te dali prijedloge. Definirali smo koje su tehnike i metode kako se to može postići. Ključ je malo obiteljsko i socijalno poduzetništvo kroz organski uzgojenu hranu i povezanost s prirodom. To je kombinacija, primjerice cikloturizma, pješačkog turizma i konjičkog turizma gdje se u ruralnom dijelu županije može kreirati drugačija ponuda i povezati se cijela županija kroz različite priče i atrakcijsku osnovu koja je bogata. U tijeku je izrada

Akcijskog plana u kojemu je stavljen akcent upravo na ekološki smjer i na snažnu poveznicu s novim trendovima gdje, primjerice, čisto nebo kroz astronomski turizam u ruralnim krajevima može postati hit! Tu je motivacija i edukacija lokalnog stanovništva i dionika ključna – razvoj svijesti o bogatstvu koje posjeduju, a toga nisu svjesni. Uz male investicije OPG-ovi, privatne kuće za odmor i mali kampovi mogu imati i teleskope pa će gosti doživjeti nešto što nikada i nigdje u Hrvatskoj nisu. Tu je i etnobotanika koja može kroz različite aktivnosti, radionice i umreženu ponudu postati razlog dolaska u ovu županiju.

DK: Krapinsko-zagorska županija odlično se postavila razvijajući Zagorje kao destinaciju kroz jedinstveni brend „Zagorje – bajka na dlanu“. Ima i veliku prednost što su joj „motor pokretači“ zdravstveni i vjerski turizam oko kojih se razvilo dosta kvalitetnih i visokokvalitetnih smještajnih kapaciteta. Držim kako je važno potaknuti više OPG-a za pružanje ugostiteljsko-turističkih usluga, ali i više objekata s eno-gastronomskom ponudom. Držim kako šire područje Zagorja (središnja Hrvatska) ima odličan proizvod koji je zanemaren, a može dati značajan doprinos turizmu Krapinsko-zagorske županije. Radi se o kletima/klijetima koje su autentičan, atraktivan i jedinstven potencijal vezan prvenstveno za vinogradarsku arhitekturu i tradiciju područja. Dobar primjer nalazimo u susjednoj Sloveniji koja posebno razvija i promovira sličan turistički proizvod naziva „zidanice“.

3. Koja je uloga destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu?

RL: Destinacijski menadžment je vrlo široko područje i mi ga obrađujemo kroz trogodišnji preddiplomski studij pa je teško u nekoliko rečenica to objasniti. Sažeto rečeno, to je upravljanje turističkom destinacijom na više razina gdje se destinacija gleda kao geografsko područje, ali i kao metarazina gdje je prošlost, ali i nadolazeća budućnost vrlo bitna uz popis resursa koji su bitni. Pretvaranje ovih latentnih i potencijalnih resursa u stvarne turističke atrakcije i povezivanje s posebnim oblicima turizma kroz atraktivne i održive sadržaje. Pri tome treba poštivati trendove, segmentaciju turista i uključiti lokalno stanovništvo. Glavna uloga u ovome pripada turističkim zajednicama koje su u procesu transformacije u turističke menadžmentske organizacije. Međutim, problem je da bez kvalitetne receptivne turističke agencije ili razvojne turističke agencije ili destinacijske menadžmentske kompanije neće biti nekih kvalitetnijih pomaka i vidljivih rezultata. To je sinergijski dio u kome je zajedništvo i partnerstvo uvjet uz potporu gradskih, regionalnih i županijskih struktura.

DK: Upravljanje destinacijom je izuzetno važno tim više što posebnost ruralnog turizma leži u njegovoj raznolikosti i brojnim posebnostima. Za ruralni prostor karakteristična je bogata baština, ali uz njega se vežu i problemi depopulacije i napuštanja tradicionalnih djelatnosti. U takvim okolnostima je osim potreba turista važno i razumjeti razvojne potrebe lokalne zajednice. Ulogu destinacijske menadžment organizacije treba u potpunosti preuzeti turistička zajednica u suradnji s destinacijskim menadžment kompanijama i cijelom lokalnom zajednicom kreirajući jedinstven turistički proizvod.

Upravljanje ruralno-turističkom destinacijom ne odnosi se samo na turizam i osobe koje pružaju ugostiteljske i/ili turističke usluge već na cjelokupnu lokalnu zajednicu koja obuhvaća javni, civilni i poslovni sektor.

4. Čini se da je obrazovanje temelj za razvoj kvalitetnog ruralnog turizma. Ulaže li se dovoljno u obrazovanje dionika uključenih u razvoj turizma ruralnog područja? Zašto?

RL: Ne ulaže se dovoljno jer se nije sagledala „široka slika“ i ruralni razvoj ne ovisi samo o poljoprivrednom razvoju jer ruralni turizam je pojam koji je sastavni dio fenomena turizma. Interdisciplinarno povezivanje i uloga lokalnih ljudi koji su nositelji tradicije do sada se marginalizirala jer su se forsirala ulaganja „izvana“ koja su najčešće bila krinka za izvlačenje novca i kratkoročnu korist kroz uništavanje resursa. Pomaknute i iskrivljene vrijednosti koje su dovodile do apsurdnih situacija sada su došle na naplatu. Je li nam brza cesta zaista potrebna ako ćemo na taj način posjeći šume i uništiti staništa ptica i životinja radi kojih bi turisti odnosno gosti došli u taj kraj? Zašto se ne sagleda željeznički prijevoz kao mogućnost dolaska u destinacije, a da se onda razradi povezivanje unutar regije - na taj način bi se sačuvala priroda i životinje, a kroz ovakav održivi ekološki način postiglo bi se da nam dođu gosti koji cijene ovakav način razmišljanja i koji svojim djelovanjem i aktivnostima mogu pomoći u daljnjem razvoju ruralnih područja.

DK: Razvoj ljudskih potencijala prioritet su svake djelatnosti pa tako i turističke. To je posebno važno jer „turizam, nogomet i politiku svi najbolje znaju“, a stvarnost je upravo drugačija. Struka je općenito u turizmu često puta zanemarena što se u vrijeme odličnih turističkih sezona moglo prikriti pozivajući se na broj noćenja, dolazaka i dobre financijske rezultate. Ova kriza će možda učiniti i nešto dobro jer će nas prisiliti na razvojno promišljanje, podizanje kvalitete, kreiranje novih turističkih proizvoda kako na poduzetničkom tako i na destinacijskom nivou. Dionici u

turizmu (posebno u morskim i priobalnim područjima) zanemarivali su svoje dodatno i stručno obrazovanje jer se od turizma dobro živjeli. Mladi ljudi su se počeli baviti iznajmljivanjem, prijevozom turista i drugim djelatnostima jer su vidjeli da mogu zaraditi i bez obrazovanja. Često sam imala priliku razgovarati s (mladim) ljudima koji nisu željeli napredovati u formalnom obrazovanju jer su smatrali da bi tako samo izgubili priliku za dobru zaradu. S druge strane imamo i pozitivnih primjera gdje su djeca odlučila ostati na selu te usvojiti različita znanja pa je jedna mlada osoba otišla studirati primjerice agronomiju, a druga turizam.

5. A što je s obrazovnim programima vezanima za razvoj ruralnog turizma? Ima li ih dovoljno? Kakve je programe potrebno razvijati? Gdje? Na kojim veleučilištima, fakultetima, visokim školama i slično? Je li bolje oformiti programe na diplomskim ili stručnim studijima?

RL: Potrebna je prije svega motivacija i određene promotivne aktivnosti koji će djelovati na globalnoj razini, da svi postanu svjesni koje je bogatstvo u čistom okolišu, ruralnim krajevima, organski uzgojenoj hrani koja je zapravo lijek, druženju sa životinjama i brizi o njima, o turizmu koji nudi iscjeljivanje i gdje turistička destinacija postaje mjesto osobnog razvoja, ali i mjesto susreta s „drugim i drugačijim“. To je priznanje turizmu da je prije svega oblik interkulturalne i intrakulturalne komunikacije. Znači, treba krenuti već iz dječjih vrtića, programa u osnovnim i srednjim školama pa paralelno razvijati i programe na veleučilištima i dalje na fakultetima. To je stvar politike i zaokreta povratku na selo, ja bih osobno bila presretna kada bi svatko od nas imao svoj komadić zemlje i uzgajao svoju hranu po principima biodinamičke poljoprivrede. Sam kontakt sa zemljom, ali i našom Majkom zemljom u arhetipskom smislu znači totalni zaokret k drugim vrijednostima u kome partnerstvo, umrežavanje i dijeljenje dolaze u prvi plan.

DK: U Hrvatskoj postoji nekoliko obrazovnih programa vezanih za ruralni turizam, međutim osobno bih preporučila samo rijetke. Pratim sve postojeće programe koji su uglavnom dobro osmišljeni. Međutim, mogu primijetiti da često puta oni koji provode te programe ni sami nisu educirani o toj temi niti imaju osobnih radnih iskustava na području (ruralnog) turizma. Ruralni turizam (i njegovi brojni posebni oblici) zahtijeva interdisciplinarnost, dobro poznavanje problematike i tematike te različite vještine. Osobno uvijek preferiram diplomatske studije, međutim za one koji se bave (ili se namjeravaju baviti) pružanjem ugostiteljskih i turističkih usluga važna je struka, iskustvo i dobra praksa. Važno je educirati i „trenere“ koji će savjetodavno raditi na terenu. Mi dosta godina predlažemo upravo interdisciplinarni „trening trenera“. Bez lažne

skromnosti mogu reći da kao udruga imamo najkvalitetniji edukacijski tim u Hrvatskoj s kojim provodimo više neformalnih edukacija (općenitih i tematskih).

6. Kakav studijski program u ruralnom turizmu biste predložili za veleučilišta/fakultete? Koja temeljna znanja/predmete bi takav program trebao sadržavati? Kako bi se zvali ti stručnjaci?

RL: Ovo je vrlo složeno pitanje i potrebna je prava studija koja bi se trebala napraviti. Ukratko, to bi trebao biti interdisciplinarni program koji bi uz uobičajene bazne predmete koji su prisutni na studijima turizma trebao uvesti ono po čemu Hrvatska može doći na prvo mjesto u Europi. To je sve do detalja objasnio Rudolf Steiner kroz biodinamičku poljoprivredu, ekološki razvoj, tročlano socijalno društvo i organsku gradnju. Centar dr. Rudolfa Steinera u Međimurju već radi na razvoju ovih programa koji zadiru i u duhovni razvoj i uključuje i neke druge discipline kao što su filozofija, sociologija i psihologija. Sve treba biti „začinjeno“ povezivanjem s kreativnom industrijom.

DK: Budući da se kroz pojedinačne ili poslovne aktivnosti 30-ak godina bavimo različitim pretpostavkama razvoja ruralnog turizma pa tako i edukacijskom pretpostavkom držimo da je sukladno zaključcima 4. Međunarodnog kongresa o ruralnom turizmu najvažnije sljedeće:

- Kreiranje edukativnih procesa u cilju poboljšanja ugostiteljskih i turističkih usluga u ruralnom turizmu kroz:

a. Obveznu edukaciju vlasnika i budućih vlasnika OPG-a (turističkih seljačkih gospodarstava) poduzetnika u ruralnom turizmu,

b. Edukaciju edukatora,

c. Formiranje sustava trenera ruralnog turizma,

d. Kreiranje posebnog kurikuluma za ruralni turizam.

- Poticanje edukativnih procesa u obrazovnim institucijama (strukovne škole, visoke obrazovne institucije) glede očuvanja i revitalizacije tradicijske graditeljske baštine i primjerene izgradnje novih struktura na ruralnim područjima te ostalih programa i projekata.

- Uspostavljanje sustava edukacija temeljenih na interdisciplinarnosti za lokalnu upravu i samoupravu, sustav turističkih zajednica, civilnog društva te općenito lokalnog stanovništva odnosno cijele lokalne zajednice.

Završavamo autorski koncept studijskog programa o kojem ne bih još govorila.

7. Kakav program cjeloživotnog obrazovanja u ruralnom turizmu bi trebalo ponuditi? S kojim temama? Tko može provoditi takve programe u Republici Hrvatskoj (pučka otvorena učilišta, razvojne agencije, ostali dionici...)?

RL: Ruralni razvoj i ruralni turizam trebaju krenuti „iznutra“ od lokalne zajednice, nije važno hoće li to biti mali poduzetnici, udruge ili turističke agencije, mali obiteljski hoteli, mali kampovi i tematski parkovi ili nešto drugo. Bitno je da pokretači promjena imaju svijest da imaju ulogu u transformaciji i da podržavaju jedni druge. U svemu treba potpora politike i ministarstava koja trebaju isto tako raditi zajedno. Za turizam su bitna mnoga ministarstva jer je turizam fenomen i bez dobre socijalne i financijske politike, ali i razvojnih prostornih planova te vizije i misije neće biti moguće ostvariti održive rezultate. To smo vidjeli iz brojnih primjera kada je bilo dovoljno novca, ali projekti nisu bili održivi jer nisu bili izvedeni i vođeni na način da se materijalizacija može ostvariti ako je priča kreirana i ostvarena za opće dobro, a ne samo za nekolicinu kojima je izvlačenje novca i profit jedini cilj. To je pomak od ega prema ekološkom segmentu.

DK: Kao što sam već navela, program cjeloživotnog obrazovanja treba biti interdisciplinarn te pokrivati više područja poput tradicije u oblikovanju ponude, pravnog okvira za registraciju i rad (iz područja ugostiteljstva, turizma, prostornog planiranja i graditeljstva, zaštite prirode i okoliša, zdravstva, poljoprivrede, šumarstva, ribarstva i ruralnog razvoja, financija, kvalitete i zdravstvene ispravnosti hrane i sl.), stručnog i marketinškog označavanja proizvoda, gastronomije, kuharstva, posluživanja hrane, komunikacije s gostima, brendiranja, marketinga, komunikacije s javnošću, kreiranja turističkog proizvoda, podizanja kvalitete i konkurentnosti i dr. Sve navedene teme obrađujemo u okviru naših edukacijskih programa. Mislim da je važno oformiti sustav trenera ruralnog turizma koji bi savjetodavno djelovali u svojim područjima. Jedna osoba će teško pokriti sve teme, ali može imati osnovna znanja po svakoj pojedinoj temi. Manje je bitno je li ona zaposlena u nekoj organizaciji ili je samostalni konzultant. Držim kako je najvažnije da osobe koje prenose znanja budu dovoljno educirane te da to svoje znanje znaju kvalitetno prenijeti. Držim kako bi OPG-ima i ostalim poduzetnicima u ruralnom turizmu trebalo propisati obavezu

edukaciju koja bi uključivala i praktični rad. Postoje primjeri obaveznog obrazovanja u trajanju od 70 do 120 sati. Republika Hrvatska je takav vid obaveznog obrazovanja imala 1999. i 2000. godine. Bez obzira bilo to obrazovanje obavezno ili neformalno treba educirati što više kadrova. Za navedeno također imamo razrađen naš vlastiti autorski koncept.

8. Istaknite tri najvažnija savjeta vezana za obrazovanje kadrova u ruralnom turizmu?

RL: Rad na razvoju individualne svijesti o važnosti očuvanja prirode, ruralne tradicije i etno baštine kroz povezivanje i umrežavanje kroz različite oblike partnerstva unutar Hrvatske – i svakako povezivanje i s okolnim zemljama s kojima smo dijelili veliki dio naše zajedničke povijesti. Zajedno smo jači! A budući da promjena kreće iz individualne svijesti, to je onda povezivanje u grupnu svijest koja je glavni pokretač promjena. Uostalom, znamo da su pojedinci i male grupe ljudi bili oni koji su mijenjali svijet pa zašto i mi tako ne napravimo?

DK: To su:

- interdisciplinarnost,
- stručnost,
- konkretnost i komunikativnost.

9. Koje programe ruralnog turizma nudi Edvard Bernays?

RL: Ne nudimo programe ruralnog turizma, ali studenti kroz preddiplomski i diplomski studij imaju prilike raditi na realnim projektima ruralnog turizma i s njima povezanim oblicima. Kroz naš stručni i znanstveni angažman naši profesori sudjeluju na znanstvenim konferencijama i skupovima vezanim za ovu temu, u izradama strategija, akcijskim planovima i brend strategijama i za ruralna područja.

9. Na koji način Vaša udruga doprinosi razvoju kadrova u ruralnom turizmu?

DK: Hrvatska udruga za turizam i ruralni razvoj „Klub članova Selo“ osnovana je 1997. godine, a njeni su osnivači i partneri kroz projekt Hrvatski farmer još devedesetih godina prošlog stoljeća objavljivali prve radove na tu temu. U svim projektima pa tako i edukacijskim surađuje s najboljim stručnjacima za pojedino edukacijsko područje. Organizirala je i održala oko 200 seminara o ruralnom turizmu (informativnih, općenitih, tematski razrađenih i praktičnih), više međunarodnih

znanstvenih i stručnih konferencija te četiri međunarodna kongresa o ruralnom turizmu (u pripremi je peti). Kroz sve svoje autorske projekte (Suncokret ruralnog turizma Hrvatske – Sunflower Award, labelling ruralnog turizma i dr.) kao i cjelogodišnji rad na terenu djelujemo savjetodavno prema pojedinim postojećim i budućim poduzetnicima ne samo u ruralnom turizmu već i općenito u destinaciji. Kroz projekte, savjetovanja i edukacija godišnje znamo imati i do 1000 direktnih kontakata. Također surađujemo s brojnim znanstvenicima i stručnjacima iz Hrvatske te više europskih država iz područja agronomije i ruralnog razvoja, turizma, poduzetništva, arhitekture, kulture, građevinarstva, prehrambene industrije, zaštite prirode i okoliša, prometa, brendiranja, kvalitete, marketinga, komunikacije, novinarstva i dr.

Intervju s dr. sc. Romanom Lekić pokazao je da je obrazovanje kadrova u području ruralnog turizma moguće, no treba mu prethoditi ili ga treba pratiti cjelokupna promjena razmišljanja i svijesti o turizmu i turističkoj destinaciji. Razvoj ruralnog turizma ne može se pokrenuti ako lokalna zajednica nije zainteresirana, to jest, da bi se uopće razvio ruralni turizam u nekome području, stanovnici toga područja moraju biti intrinzično motivirani na pokretanje različitih oblika poslovanja u tom području, a nakon toga doći će i do razvoja ruralnog turizma. Ruralni turizam u Hrvatskoj zasad nije dovoljno razvijen budući da ga se ne sagledava u cijelosti. Mr. sc. Dijana Katica, dr.med.vet. smatra da u Hrvatskoj ima potrebe za usavršavanjem ponude obrazovnih programa iz područja ruralnog turizma te da je obrazovanje nužno za unapređenje segmenta ruralnog turizma. Dakle, obje stručnjakinje smatraju da je potrebno poticati razvoj obrazovanja za stručnjake u segmentu ruralnog turizma, a da bi se ruralni turizam razvio i poboljšala njegova kvaliteta, to je i nužno.

4.3. Obrazovni programi u Krapinsko-zagorskoj županiji

Na području Krapinsko-zagorske županije djeluje devet srednjih škola, a to su:

1. Srednja škola Krapina
2. Srednja škola Pregrada
3. Srednja škola Zabok
4. Škola za umjetnost, dizajn, grafiku i odjeću Zabok
5. Gimnazija Antuna Gustava Matoša Zabok

6. Srednja škola Bedekovčina
7. Srednja škola Konjščina
8. Srednja škola Zlatar
9. Srednja škola Oroslavje⁴².

Srednja škola Krapina nudi program za obrazovanje hotelijersko-turističkog tehničara (4 godine) u kojemu se ne uče sadržaji ruralnog turizma i destinacijskog menadžmenta. Srednja škola Pregrada ne nudi programe obrazovanja u domeni turizma, ali nudi programe obrazovanja za konobara, kuhara i slastičara što je značajno za razvoj turizma. Srednja škola Zabok nudi programe obrazovanja za hotelijersko-turističko tehničara i turističko-hotelijerskog komercijalista te za kuhare i konobare. Ostale škole ne nude nikakve programe koji bi bili vezani za ruralni turizam.

U tri grada Krapinsko-zagorske županije: Krapini, Pregradi i Zaboku moguće je studirati na visokim učilištima. Veleučilište Hrvatsko zagorje Krapina je visoka škola, odnosno jedina autonomna visokoškolska institucija u ovoj županiji. Na ovome se veleučilištu mogu studirati informatika, prometna logistika i operativni menadžment. U Pregradi je moguće studirati studij Sestrinstva Medicinskog fakulteta u Osijeku, a u Zaboku su na raspolaganju studijski programi tri dislocirana studija: Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji, Fakulteta organizacije i informatike u Varaždinu te Učiteljskog fakulteta Osijek⁴³. Pučko otvoreno učilište u Zaboku od 2000. godine surađuje s Fakultetom za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija. Sveučilišni preddiplomski studij Poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu ima dva smjera: Menadžment u turizmu i Menadžment u hotelijerstvu. U Zaboku je moguće studirati izvanredni studij Poslovne ekonomije u turizmu i ugostiteljstvu. Studij se upisuje nakon položene državne mature, a zahtjevi za upis prikazani su na sljedećoj slici.

---

⁴² Obrazovanje, kultura i šport u Krapinsko-zagorskoj županiji. Dostupno na: <http://www.kzz.hr/obrazovanje/obrazovanje-kzz>

⁴³ IBID

Slika 5. Uvjeti za upis na studij Poslovne ekonomije u turizmu i ugostiteljstvu u Zaboku

Poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu

- Upisna kvota za državljane EU: 150
- Upisna kvota za strane državljane: 0
- Iznos maksimalne participacije: 5.500,00

Ocjene iz srednje škole

Naziv	Vrjednovanje
Prosjek svih ocjena	40,00 %

Obvezni dio državne mature

Naziv	Razina	Prag	Vrjednovanje
Hrvatski jezik	B		20,00 %
Matematika	B		20,00 %
Strani jezik	B		20,00 %

* Kandidatima državljanima zemalja članica EU umjesto Hrvatskog jezika na državnoj maturi priznaje se položen prvi jezik u sklopu njihovog vanjsko vrednovanog završnog ispita.

Izborni dio državne mature

Nije zahtjev studija

Rezultati natjecanja

Kategorija	Disciplina	Razred od	Razred do	Plasman od	Plasman do	Nagrada od	Nagrada do	Vrjednovanje
Međunarodno natjecanje	Gastro	1.	4.	1.	3.			5,00 %

Kategorija sportaša

Od	Do	Vrjednovanje
I	III	5,00 %

Druga posebna postignuća

Postignuće	Vrjednovanje
Znanje stranog jezika kojeg pristupnik nije učio u srednjoj školi i koji mu nije materinji jezik	5,00 %
Završena još jedna četverogodišnja srednja škola	5,00 %

Izvor: <https://www.postani-student.hr/Ucilista/Nositelji.aspx#>

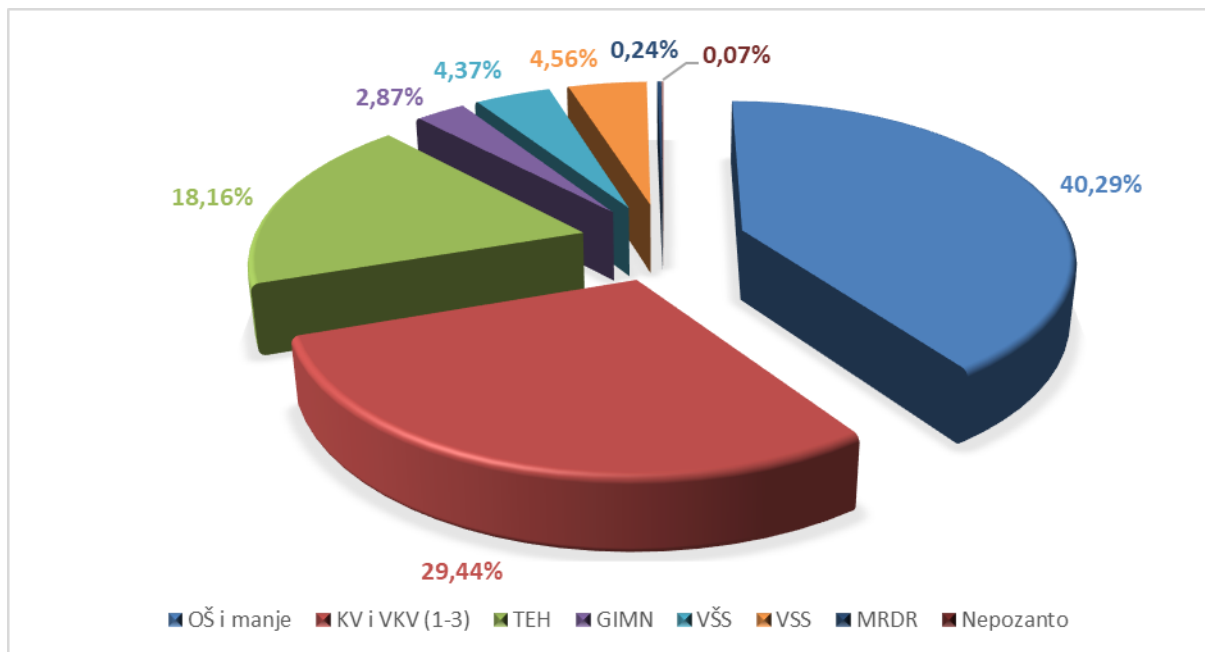
Analizom ovog studijskog programa (u prethodnim poglavljima) već je uočeno da se u okviru studijskog programa detaljno ne obrađuju sadržaji iz domene ruralnog turizma, niti iz domene destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu.

Obrazovna struktura stanovništva Krapinsko-zagorske županije pokazuje da je vrlo mali postotak stanovništva postigao visoko obrazovanje. Najveći broj stanovnika završio je trogodišnje i četverogodišnje tehničke škole, ukupno 47,60 %. Samo osnovnu školu završilo je čak 40,29 % stanovništva, dok je 2,87 % stanovništva završilo gimnazije. Fakultet je završilo 9,17 %

stanovništva. Prema navedenome, može se zaključiti da je potrebno hitno uvesti mjere kojima će se poboljšati obrazovna struktura Krapinsko-zagorske županije. Grafikon 2. prikazuje obrazovnu strukturu prema Popisu stanovništva iz 2011. godine.

Grafikon 2. Obrazovna struktura stanovnika Krapinsko-zagorske županije

Izvor: Strategija razvoja Krapinsko-zagorske županije do 2020. godine

Potrebno je uzeti u obzir da će se novije informacije znati nakon što završi novi popis stanovništva koji će se provesti 2021. godine. S obzirom na to da je u Krapinsko-zagorskoj županiji razvijen turizam i ruralni turizam, te da je destinacija Zagorje prepoznatljiva u širem kontekstu Republike Hrvatske, autorica smatra da je postojeću obrazovnu strukturu potrebno nadograditi s novim programima u ruralnom turizmu. S tim ciljem, autorica rada kreirala je prijedlog predmeta Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu i diplomski stručni studij pod istoimenim nazivom. Autorica rada priželjkuje da će se postojeći prijedlozi moći integrirati u postojeće ili neke nove programe.

5. PRIJEDLOZI OBRAZOVNIH PROGRAMA U RURALNOM TURIZMU ZA KRAPINSKO-ZAGORSKU ŽUPANIJU

S obzirom na sadašnju ponudu obrazovnih programa u Krapinsko-zagorskoj županiji, ali i u cijeloj Hrvatskoj te informacijama iz provedenih intervjua, razvidno je da nedostaje studij ruralnog turizma i destinacijskog menadžmenta, a osobito destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu. Budući da bi za pokretanje toga studija trebali kadrovi, osmišljen je prijedlog za predmet Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu te diplomski stručni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu.

5.1. Prijedlog predmeta Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu

U nastavku se nalazi osmišljeni prijedlog predmeta Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu kakav bi se mogao provoditi na Specijalističkom diplomskom stručnom studiju destinacijskog menadžmenta, ali i na drugim studijima vezanima za ruralni turizam i turizam uopće.

Tablica 6. Općenite informacije o predmetu

Specijalistički diplomski stručni studij Destinacijski menadžment	
Nositelj predmeta	-
Naziv predmeta	Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu
Studijski program	Destinacijski menadžment
Status predmeta	Obavezni
Godina	Druga
Bodovna vrijednost i način izvođenja nastave	3 ECTS boda 15+15 (predavanja + seminari)

Izvor: autorica

Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu mogli bi predavati doktori znanosti društvenog područja, smjer ekonomija ili turizam ili doktori znanosti biotehničkoj područja, smjer agroekonomika, koji su se usavršavali, pisali doktorsku disertaciju ili znanstvene radove iz

područja destinacijskog menadžmenta i ruralnog turizma. Takvi stručnjaci držali bi predavanja, a radove bi birali i izlagali studenti, čime bi se povećala samostalnost u usvajanju nastavnih sadržaja.

Ukupno ECTS opterećenje predmeta bilo bi 3 ECTS boda odnosno 30 sati predavanja i seminara. U sljedećoj tablici razrađeni su ciljevi predmeta, uvjeti za upis, zahtjevi te način ocjenjivanja. Za izradu tablice korišten je predložak Visokog gospodarskog učilišta u Križevcima koji je prilagođen potrebama rada.

Tablica 7. Ciljevi, uvjeti za upis, zahtjevi i način ocjenjivanja

Ciljevi predmeta	Cilj ovoga predmeta je stjecanje znanja o specifičnostima destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu. U ruralnom turizmu važnost destinacijskog menadžmenta je posebno istaknuta što će studenti usvojiti na primjeru hrvatskih i europskih zemalja.
Uvjeti za upis predmeta	Položen predmet Ruralni turizam, položen predmet Uvod u destinacijski menadžment
Zahtjevi i očekivanja od studenata	Očekuje se redovito polaganje predavanja i izlaganja. Studenti smiju izostati 3 puta s predavanja i/ili seminara, a za svaki dodatni izostanak pisat će dodatni seminar kako bi nadoknadili propušteno. Polaganje predavanja i seminara iziskuje aktivnu pripremu za nastavu, čitanje nastavne literature, propitivanje i druge aktivne oblike sudjelovanja. Studenti trebaju: položiti kolokvij (30 bodova), napisati i izložiti seminarski rad na odabranu temu (40 bodova) te položiti pisani ispit (30 bodova)
Način ocjenjivanja	<u>Ocjenjivanje</u> Dovoljan (2) 60-70% Dobar (3) 71-80 % Vrlo dobar (4) 81-90% Izvrstan (5) 91-100%

Izvor: autorica

Studenti će za pripremu za kolokvij i ispit te seminarske radove koristiti odabranu obaveznu i izbornu literaturu, a kod izrade seminarskog rada očekuje se da će pronaći još najmanje pet izvora literature koji se ne nalaze na popisu. U sljedećoj tablici nalazi se popis obavezne i izborne literature.

Tablica 8. Popis obavezne i izborne literature

Obavezna literatura	Izborna literatura
<p>Čorak, S. (2008.), Izazovi destinacijskog menadžmenta, u: Destinacijske menadžment kompanije, Priručnik za razumijevanje poslovanja i uspješni marketing, Udruga hrvatskih putničkih agencija, Zagreb</p> <p>Demonja, D., Ružić, P. (2010.), Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Meridijani, Samobor</p>	<p>Kušen, E. (2007). Kako ugostiti turiste na vlastitom imanju: priručnik. Zagreb: Institut za turizam</p> <p>Ružić, P. (2005). Ruralni turizam. Pula: Institut za poljoprivredu i turizam Poreč</p> <p>Hajdaš, S. (2006.). Agroturizam. Pregrada: Matis</p> <p>Svržnjak, K. i sur. (2014.), Ruralni turizam: uvod u destinacijski menadžment, Visoko gospodarsko učilište, Križevci</p> <p>Franić, Ramona, Grgić, Z. (2002). Agroturizam na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu u Hrvatskoj: pretpostavke i izgledi razvitka: tudij slučaja. –in: Agriculturae Conspectus Scientificus (ACS), Vol.67 No.3.</p>

Izvor: autorica

5.2.Prijedlog diplomskog stručnog studija Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu

OPĆI DIO

Kao predložak za osmišljavanje studija, studijskog programa i nastavnih predmeta korišteni su dokumenti Visokog gospodarskog učilišta u Križevcima.

Naziv studija: diplomski stručni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu

Trajanje studija: 2 godine, 120 ECTS bodova, 4 semestra

Uvjeti upisa na studij: završen preddiplomski trogodišnji ili četverogodišnji studij iz područja turizma, ekonomije, poljoprivrede

Obrazloženje i cilj studija:

Studij traje dvije godine. U prvome i drugom semestru studenti slušaju obavezne predmete te mogu birati jedan izborni predmet. U trećemu semestru studenti obavljaju specijalističku praksu, a u četvrtom semestru u suradnji s mentorom izrađuju diplomski rad. Kada izradi i obrani diplomski rad, student završava studij. Cilj studija Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu je studentima pružiti kompetencije za upravljanje razvojem ruralnih turističkih destinacija te implementaciju znanja u široj praksi.

Kompetencije nakon završetka studija:

- Analiza razvoja ruralnog turizma,
- Izrada planova budućeg razvoja ruralne zajednice,
- Upravljanje razvojem ruralne turističke destinacije,
- Kreiranje ruralnih turističkih politika,
- Izrada planova razvoja pojedinih segmenata turizma u ruralnoj zajednici,
- Promocija ruralne destinacije,
- Efektivna poslovna komunikacija.

U nastavku slijedi popis obveznih i izbornih predmetima po semestrima.

Tablica 9. Popis obaveznih i izbornih predmeta po semestrima zajedno s ECTS bodovima

Semestar	Naziv predmeta	ECTS opterećenje
1.	Ruralni turizam 1	8
	Menadžment turističke destinacije	8
	Komunikacija u razvoju destinacije	8
	Izborni predmet	6
2.	Ruralni turizam 2	8
	Planiranje i promocija u ruralnom turizmu	8
	Implementacija europske prakse u ruralni turizam	8
	Izborni predmet	6
3.	Studentska praksa	30
4.	Izrada diplomskog rada	30

Izvor: autorica

Na ovome studiju predviđen je manji broj studenata, maksimalno 10 upisanih polaznika u svakoj godini kako bi se povećala kvaliteta studija te se individualizirao studentski program. Predviđen je i manji broj predmeta zbog davanja detaljnih, specifičnih znanja u svakome od njih. U nastavku su objašnjeni svi predmeti.

Tablica 10. Ruralni turizam 1

Diplomski sveučilišni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu	
Nositelj predmeta	-
Naziv predmeta	Ruralni turizam 1
Studijski program	Diplomski stručni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu
Status predmeta	Obavezni
Godina	1.
Bodovna vrijednost i način izvođenja nastave	8 ECTS boda P + S + V (60 + 60 + 30)
Ciljevi predmeta	Osposobiti studenta za razumijevanje osnovnih pojmova u području ruralnog turizma.
Uvjeti za upis predmeta	Nema
Zahtjevi i očekivanja od studenata	Očekuje se redovito pohađanje predavanja i seminara. Studenti smiju izostati 3 puta s predavanja i/ili seminara, a za svaki dodatni izostanak pisat će dodatni seminar. Polaganje predavanja i seminara iziskuje aktivnu pripremu za nastavu, čitanje nastavne literature, propitivanje i druge aktivne oblike sudjelovanja. Studenti trebaju: <ul style="list-style-type: none"> a) Položiti kolokvij (30 bodova) b) Provesti istraživanje na odabranu temu (40 bodova) c) Položiti usmeni ispit (30 bodova)
Način ocjenjivanja	<u>Ocjenjivanje</u> Dovoljan (2) 60-70% Dobar (3) 71-80 % Vrlo dobar (4) 81-90% Izvrstan (5) 91-100%
Popis izborne i obavezne literature	Demonja, D., Ružić, P. (2010.), Ruralni turizam u Hrvatskoj: s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima Svržnjak, K. i sur. (2014.), Ruralni turizam: uvod u destinacijski menadžment, Visoko gospodarsko učilište, Križevci Tomljenović, R. (2006.), Hrvatski turizam: plavo bijelo zeleno, Institut za turizam, Zagreb

Izvor: autorica

Tablica 11. Menadžment turističke destinacije

Diplomski sveučilišni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu	
Nositelj predmeta	-
Naziv predmeta	Menadžment turističke destinacije
Studijski program	Diplomski stručni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu
Status predmeta	Obavezni
Godina	1.
Bodovna vrijednost i način izvođenja nastave	8 ECTS boda P + S + V (90 + 60 + 30)
Ciljevi predmeta	Upoznati se s osnovnim definicijama menadžmenta i izgradnji planova. Proučiti funkcioniranje ponude i potražnje u ruralnom turizmu.
Uvjeti za upis predmeta	Nema
Zahtjevi i očekivanja od studenata	Očekuje se redovito polaganje predavanja i seminara. Studenti smiju izostati 3 puta s predavanja i/ili seminara. Polaganje predavanja i seminara iziskuje aktivnu pripremu za nastavu, čitanje nastavne literature, propitivanje i druge aktivne oblike sudjelovanja. Studenti trebaju: <ul style="list-style-type: none"> a) Položiti kolokvij (30 bodova) b) Napisati i izložiti seminarski rad na odabranu temu (40 bodova) c) Položiti pisani ispit (30 bodova)
Način ocjenjivanja	<u>Ocjenjivanje</u> Dovoljan (2) 60-70% Dobar (3) 71-80 % Vrlo dobar (4) 81-90% Izvrstan (5) 91-100%
Popis izborne i obavezne literature	Geić, S. (2011), Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilišni studijski centar za stručne studije, Split Kesar, O. (2007). Specifični oblici turizma kao nositelji održivog razvoja destinacije u: Turizam i sport - razvojni aspekti, Školska knjiga, Zagreb

Izvor: autorica

Tablica 12. Komunikacija u razvoju destinacije

Diplomski sveučilišni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu	
Nositelj predmeta	-
Naziv predmeta	Komunikacija u razvoju destinacije
Studijski program	Diplomski stručni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu
Status predmeta	Obavezni
Godina	1.
Bodovna vrijednost i način izvođenja nastave	8 ECTS boda P + S (90 + 90)
Ciljevi predmeta	Osposobiti studenta za adekvatno komuniciranje u poslovnom svijetu te razumijevanje verbalne i neverbalne komunikacije.
Uvjeti za upis predmeta	Nema
Zahtjevi i očekivanja od studenata	Očekuje se redovito polaganje predavanja i seminara. Studenti smiju izostati 3 puta s predavanja i/ili seminara. Polaganje predavanja i seminara iziskuje aktivnu pripremu za nastavu, čitanje nastavne literature, propitivanje i druge aktivne oblike sudjelovanja. Studenti trebaju: <ul style="list-style-type: none"> a) Održati tri prezentacije na odabrane teme (30 bodova) b) Napisati i izložiti seminarski rad na odabranu temu (40 bodova) c) Položiti usmeni ispit (30 bodova)
Način ocjenjivanja	<u>Ocjenjivanje</u> Dovoljan (2) 60-70% Dobar (3) 71-80 % Vrlo dobar (4) 81-90% Izvrstan (5) 91-100%
Popis izborne i obavezne literature	Fox, R. (2006.), Poslovna komunikacija, Hrvatska sveučilišna naknada, Pučko otvoreno učilište Zagreb, Zagreb Lamza-Maronić, M., Glavaš, J. (2008), Poslovno komuniciranje, Ekonomski fakultet u Osijeku, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek Milas, Z. (2011), Uvod u korporativnu komunikaciju, Teorijski pristupi i organizacijski modeli, Novelti Millenium, Zagreb Perinić, J. (2008), Paradigma poslovne komunikacije, Sveučilišna knjižara Tkalec Verčić, A. (2015), Odnosi s javnošću, Hrvatska udruga za odnose s javnošću, Zagreb

Izvor: autorica

Tablica 13. Ruralni turizam 2

Diplomski sveučilišni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu	
Nositelj predmeta	-
Naziv predmeta	Ruralni turizam 2
Studijski program	Diplomski stručni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu
Status predmeta	Obavezni
Godina	1.
Bodovna vrijednost i način izvođenja nastave	8 ECTS boda P + S + V (90 + 60 + 30)
Ciljevi predmeta	Nadograditi postojeća znanja iz predmeta Ruralni turizam 1 s naglaskom na stjecanjem specifičnih vještina potrebnih za rad u ruralnom turizmu.
Uvjeti za upis predmeta	Položen predmet Ruralni turizam i ruralni razvoj 1
Zahtjevi i očekivanja od studenata	Očekuje se redovito polaganje predavanja i seminara. Studenti smiju izostati 3 puta s predavanja i/ili seminara. Polaganje predavanja i seminara iziskuje aktivnu pripremu za nastavu, čitanje nastavne literature, propitivanje i druge aktivne oblike sudjelovanja. Studenti trebaju: <ul style="list-style-type: none"> a) Položiti kolokvij (30 bodova) b) Napisati i izložiti seminarski rad na odabranu temu (40 bodova) c) Položiti pisani ispit (30 bodova)
Način ocjenjivanja	<u>Ocjenjivanje</u> Dovoljan (2) 60-70% Dobar (3) 71-80 % Vrlo dobar (4) 81-90% Izvrstan (5) 91-100%
Popis izborne i obavezne literature	Čorak, S. (2008.), Izazovi destinacijskog menadžmenta, u: Destinacijske menadžment kompanije, Priručnik za razumijevanje poslovanja i uspješni marketing, Udruga hrvatskih putničkih agencija, Zagreb Kušen, E. (2005.), Kako ugostiti turiste na vlastitom imanju : priručnik, Institut za turizam, Zagreb Ružić, P. (2007.), Ruralni turizam, Institut za poljoprivredu i turizam, Poreč

Izvor: autorica

Tablica 14. Planiranje i promocija u ruralnom turizmu

Diplomski sveučilišni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu	
Nositelj predmeta	-
Naziv predmeta	Planiranje i promocija u ruralnom turizmu
Studijski program	Diplomski stručni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu
Status predmeta	Obavezni
Godina	1.
Bodovna vrijednost i način izvođenja nastave	8 ECTS boda P + S + V (90 + 60 + 30)
Ciljevi predmeta	Uočiti kanale masovne promocije, proučiti izradu poslovnih i marketinških planova, izraditi planove promocije, upoznati se s različitim tehnologijama u promociji.
Uvjeti za upis predmeta	Nema
Zahtjevi i očekivanja od studenata	Očekuje se redovito polaganje predavanja i seminara. Studenti smiju izostati 3 puta s predavanja i/ili seminara. Polaganje predavanja i seminara iziskuje aktivnu pripremu za nastavu, čitanje nastavne literature, propitivanje i druge aktivne oblike sudjelovanja. Studenti trebaju: a) Napraviti plan promocije proizvoda po vlastitom izboru, pisano ga i usmeno izložiti (70 bodova) b) Položiti pisani ispit (30 bodova)
Način ocjenjivanja	<u>Ocjenjivanje</u> Dovoljan (2) 60-70% Dobar (3) 71-80 % Vrlo dobar (4) 81-90% Izvrstan (5) 91-100%
Popis izborne i obavezne literature	Meler M. (1997.), Promocija, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek Meler M. (2005.), Osnove marketinga, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek Kotler P., Kotler M. (2015.), Marketingom do rasta, 8 načina za pobjedu, Mate, Zagreb

Izvor: autorica

Tablica 15. Implementacija europske prakse u ruralni turizam

Diplomski sveučilišni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu	
Nositelj predmeta	-
Naziv predmeta	Implementacija europske prakse u ruralni turizam
Studijski program	Diplomski stručni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu
Status predmeta	Obavezni
Godina	1.
Bodovna vrijednost i način izvođenja nastave	8 ECTS boda P + S + V (90 + 60 + 30)
Ciljevi predmeta	Proučiti kako funkcionira ruralni turizam u europskim zemljama, povezati se s najmanje jednom stranom turističkom zajednicom, elaborirati primjere dobre prakse, implementacija pozitivnih primjera u vlastito poslovanje
Uvjeti za upis predmeta	Nema
Zahtjevi i očekivanja od studenata	Očekuje se redovito polaganje predavanja i seminara. Studenti smiju izostati 3 puta s predavanja i/ili seminara. Polaganje predavanja i seminara iziskuje aktivnu pripremu za nastavu, čitanje nastavne literature, propitivanje i druge aktivne oblike sudjelovanja. Studenti trebaju: <ul style="list-style-type: none"> a) Istražiti primjere dobre prakse u zadanoj zemlji, napraviti istraživanje te intervju, objasniti kako bi se moglo implementirati u domaći ruralni turizam i sve to izložiti u pisanom obliku (70 bodova) b) Položiti pisani ispit (30 bodova)
Način ocjenjivanja	<u>Ocjenjivanje</u> Dovoljan (2) 60-70% Dobar (3) 71-80 % Vrlo dobar (4) 81-90% Izvrstan (5) 91-100%
Popis izborne i obavezne literature	Kotler, P., Bowen, J. T., Makens, J. C. (2010), Marketing u ugostiteljstvu, hotelijerstvu i turizmu, MATE, Zagreb Grbac, B. (2012), B2B marketing, Rijeka, Ekonomski fakultet Rijeka, Promarket

Izvor: autorica

Tablica 16. Selektivni oblici u ruralnom turizmu

Diplomski sveučilišni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu	
Nositelj predmeta	-
Naziv predmeta	Selektivni oblici u ruralnom turizmu
Studijski program	Diplomski stručni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu
Status predmeta	Izborni
Godina	1.
Bodovna vrijednost i način izvođenja nastave	6 ECTS boda P + S + V (90 + 60 + 30)
Ciljevi predmeta	Uočiti što su to selektivni oblici turizma te koji su selektivni oblici turizma u ruralnom turizmu.
Uvjeti za upis predmeta	Nema
Zahtjevi i očekivanja od studenata	Očekuje se redovito polaganje predavanja i seminara. Studenti smiju izostati 3 puta s predavanja i/ili seminara. Polaganje predavanja i seminara iziskuje aktivnu pripremu za nastavu, čitanje nastavne literature, propitivanje i druge aktivne oblike sudjelovanja. Studenti trebaju: a) Pripremiti seminarski rad i prezentaciju (70 bodova) b) Položiti pisani ispit (30 bodova)
Način ocjenjivanja	<u>Ocjenjivanje</u> Dovoljan (2) 60-70% Dobar (3) 71-80 % Vrlo dobar (4) 81-90% Izvrstan (5) 91-100%
Popis izborne i obavezne literature	Geić, S. (2011), Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Split Jadrešić, V. (2010), Janusovo lice turizma: od masovnog do selektivno – održivog turizma, Plejada, Zagreb Klarić, Z., Gatti, P. (2006), Hrvatski turizam plavo, bijelo, zeleno, Institut za turizam, Zagreb Kušen, E. (2002), Turistička atrakcijska osnova, Institut za turizam, Zagreb, 2002. Pančić Kombol, T. (2000), Selektivni turizam, TMCP Sagena, Matulji

Izvor: autorica

Tablica 17. Održivi razvoj

Diplomski sveučilišni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu	
Nositelj predmeta	-
Naziv predmeta	Održivi razvoj
Studijski program	Diplomski stručni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu
Status predmeta	Izborni
Godina	1.
Bodovna vrijednost i način izvođenja nastave	6 ECTS boda P + S + V (90 + 60 + 30)
Ciljevi predmeta	Proučiti načela održivog razvoja, upoznati se s primjerima dobre prakse održivog razvoja te primijeniti načela održivog razvoja na destinaciju u ruralnom turizmu.
Uvjeti za upis predmeta	Nema
Zahtjevi i očekivanja od studenata	Očekuje se redovito polaganje predavanja i seminara. Studenti smiju izostati 3 puta s predavanja i/ili seminara. Polaganje predavanja i seminara iziskuje aktivnu pripremu za nastavu, čitanje nastavne literature, propitivanje i druge aktivne oblike sudjelovanja. Studenti trebaju: <ul style="list-style-type: none"> a) Pripremiti seminarski rad i prezentaciju (25 bodova) b) Napisati prikaze tri rada po izboru (45 bodova) c) Položiti pisani ispit (30 bodova)
Način ocjenjivanja	<u>Ocjenjivanje</u> Dovoljan (2) 60-70% Dobar (3) 71-80 % Vrlo dobar (4) 81-90% Izvrstan (5) 91-100%
Popis izborne i obavezne literature	Baćun D., Matešić M., Omazić M. A. (2012), Leksikon Održivog razvoja, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj Črnjar, M. (2002.), Ekonomika i politika zaštite okoliša, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka Šimleša, D. (2010), Ekološki otisak: kako je razvoj zgazio održivost, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

Izvor: autorica

Tablica 18. Ruralni razvoj

Diplomski sveučilišni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu	
Nositelj predmeta	-
Naziv predmeta	Ruralni razvoj
Studijski program	Diplomski stručni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu
Status predmeta	Izborni
Godina	1.
Bodovna vrijednost i način izvođenja nastave	6 ECTS boda P + S + V (90 + 60 + 30)
Ciljevi predmeta	Proučiti načela ruralnog razvoja kroz primjere dobre prakse.
Uvjeti za upis predmeta	Nema
Zahtjevi i očekivanja od studenata	Očekuje se redovito polaganje predavanja i seminara. Studenti smiju izostati 3 puta s predavanja i/ili seminara. Polaganje predavanja i seminara iziskuje aktivnu pripremu za nastavu, čitanje nastavne literature, propitivanje i druge aktivne oblike sudjelovanja. Studenti trebaju: a) Provesti istraživanje i predstaviti ga ostalim studentima u radnoj grupi (70 bodova) b) Položiti pisani ispit (30 bodova)
Način ocjenjivanja	<u>Ocjenjivanje</u> Dovoljan (2) 60-70% Dobar (3) 71-80 % Vrlo dobar (4) 81-90% Izvrstan (5) 91-100%
Popis izborne i obavezne literature	Črnjar, M. i Črnjar, K. (2009), Menadžment održivog razvoja, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka Ekonomski leksikon (1995), Održivi razvoj, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb Osmanagić, B. N. (2010), Kontroling između profita i održivog razvoja, M.E.P. d.o.o., Zagreb

Izvor: autorica

Tablica 19. Ekologija ruralnog područja

Diplomski sveučilišni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu	
Nositelj predmeta	-
Naziv predmeta	Ekologija ruralnog područja
Studijski program	Diplomski stručni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu
Status predmeta	Izborni
Godina	1.
Bodovna vrijednost i način izvođenja nastave	6 ECTS boda P + S + V (90 + 60 + 30)
Ciljevi predmeta	Istražiti načela ekologije u ruralnom području; proučiti kako sačuvati okoliš ruralnog područja, istražiti potencijalne primjere kako ne gospodariti održivom ekologijom ruralnog područja.
Uvjeti za upis predmeta	Nema
Zahtjevi i očekivanja od studenata	Očekuje se redovito polaganje predavanja i seminara. Studenti smiju izostati 3 puta s predavanja i/ili seminara. Polaganje predavanja i seminara iziskuje aktivnu pripremu za nastavu, čitanje nastavne literature, propitivanje i druge aktivne oblike sudjelovanja. Studenti trebaju: a) Pripremiti seminarski rad i prezentaciju (70 bodova) b) Položiti pisani ispit (30 bodova)
Način ocjenjivanja	<u>Ocjenjivanje</u> Dovoljan (2) 60-70% Dobar (3) 71-80 % Vrlo dobar (4) 81-90% Izvrstan (5) 91-100%
Popis izborne i obavezne literature	Carter, N. (2004), Strategije zaštite okoliša – ideje, aktivizam, djelovanje, Barbat, Zagreb Črnjar, M. (2002), Ekonomika i politika zaštite okoliša, Sveučilište u Rijeci, Glosa Rijeka Kisić, I. (2014), Uvod u ekološku poljoprivredu, Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb

Izvor: autorica

Tablica 20. Studentska praksa

Diplomski sveučilišni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu	
Nositelj predmeta	-
Naziv predmeta	Studentska praksa
Studijski program	Diplomski stručni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu
Status predmeta	Obavezni
Godina	2.
Bodovna vrijednost i način izvođenja nastave	30 ECTS bodova
Ciljevi predmeta	Osposobiti studenta za rad u turističkom sektoru, specijalizacija ruralni turizam, razvoj destinacije, destinacijski menadžment
Uvjeti za upis predmeta	Položeni svi predmeti s 1. godine
Zahtjevi i očekivanja od studenata	Očekuje se redovito polaznje studentske prakse. Student je obavezan studentsku praksu u odabranom poduzeću polaziti 3 mjeseca, to jest 60 radnih dana u kojima je dužan ostvariti 480 radnih sati. Student je dužan voditi dnevnik prakse i aktivnosti na praksi prema tablici koju mu daje mentor. Dnevnik prakse vodi se u digitalnom obliku i sedam dana nakon završetka prakse s potpisom mentora u poduzeću, ispisan, predaje se u studentsku referadu zajedno s raspisanim projektom vezanim za rad u poduzeću. Student je dužan studentsku praksu obavljati u skladu s poslovnom etikom.
Način ocjenjivanja	<u>Ocjenjivanje</u> Dovoljan (2) 60-70% Dobar (3) 71-80 % Vrlo dobar (4) 81-90% Izvrstan (5) 91-100%
Popis izborne i obavezne literature	Student odabire internu dokumentaciju poduzeća u kojemu odrađuje praksu te prikazuje određeni segment prakse. Zadužen je za izradu projekta prema dogovoru s mentorom u poduzeću u kojemu se odrađuje praksa.

Izvor: autorica

Tablica 21. Izrada diplomskog rada

Diplomski sveučilišni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu	
Nositelj predmeta	-
Naziv predmeta	Izrada diplomskog rada
Studijski program	Diplomski stručni studij Destinacijski menadžment u ruralnom turizmu
Status predmeta	Obavezni
Godina	2.
Bodovna vrijednost i način izvođenja nastave	30 ECTS bodova
Ciljevi predmeta	Osposobiti studenta za samostalno provođenje istraživanja vezanih za temu studija te za samostalno pretraživanje literature, pisanje izvještaja, statističku obradu informacija i doprinos široj zajednici.
Uvjeti za upis predmeta	Položeni svi predmeti s 1. godine i odrađena praksa
Zahtjevi i očekivanja od studenata	Student je dužan provesti istraživanje u dogovoru s mentorom te napisati disertaciju opsega od 25 do 60 kartica teksta.
Način ocjenjivanja	Student je uspješno napisao i obranio rad ako je rad odobrio mentor i troje članova komisije, a student je uspješno odradio prezentaciju i obranu rada. Svaki rad prolazi kroz računalni sustav koji otkriva plagijate, a student je odgovoran za samostalno i kvalitetno provođenje istraživanja i pisanje rada na odabranu, unaprijed dogovorenu temu.
Popis izborne i obavezne literature	Prema dogovoru s mentorom, ovisno o području

Izvor: autorica

6. ZAKLJUČAK

Krapinsko-zagorska županija većim je dijelom teritorija ruralno područje u kojem je dobro razvijen turizam. Ruralna područja bogata su prirodnim, kulturno-umjetničkim i povijesnim vrijednostima te nude odmor, rekreaciju, odmak od svakodnevnih zbivanja i gradske vreve te još mnoge druge dobrobiti, te tako postaju metom sve većeg broja posjetitelja u Županiji.

Da bi se turizam, u bilo kojemu obliku, mogao još bolje razvijati, potrebni su stručnjaci koji će znati usmjeriti razvoj i implementirati europske i svjetske primjere dobre prakse u vlastito poslovanje. U Republici Hrvatskoj i Krapinsko-zagorskoj županiji izostaje ponuda obrazovnih programa u ruralnom turizmu i destinacijskom menadžmentu u ruralnom turizmu. Zbog toga su u radu argumentirane dvije hipoteze o nužnosti razvoja obrazovnih programa ruralnog turizma i destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu za potrebe ruralnog turizma Županije.

U prvoj hipotezi tvrdilo se da je aktualne obrazovne programe u sektoru turizma i ruralnog turizma koji se provode u Krapinsko-zagorskoj županiji potrebno nadograditi novim programima destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu kako bi se učinkovitije programirao razvoj i iskoristili potencijali Zagorja kao destinacije ruralnog turizma. Stanovnici Krapinsko-zagorske županije koji su na bilo koji način povezani s ruralnim turizmom trebaju biti svjesni da edukacijom u turizmu i ruralnom turizmu mogu na mnogobrojne načine iskoristiti postojeća bogatstva Krapinsko-zagorske županije ili destinacije Zagorje, na vlastitu korist, ali i na prosperitet cijele destinacije. U Krapinsko-zagorskoj županiji nema srednje strukovne škole za zanimanje Agroturistički tehničar, postoji dislocirani studij Fakulteta za menadžment u turizmu i hotelijerstvu iz Opatije – Riječkog Sveučilišta, a programi ili radionice osposobljavanja za djelatnike u ruralnom turizmu provedeni su u nedovoljnoj mjeri. U razgovoru sa stručnjacima potvrđeno je da se u obrazovanje u sektoru turizma i ruralnog turizma jako malo ulaže zbog toga jer se nije sagledala šira slika razvoja ruralnog turizma, a također je zanemarena i turistička struka, općenito. Nadogradnja novih programa destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu je prijeko potrebna. Hipoteza je potvrđena budući da je istraživanje pokazalo da vrlo malo studija u Hrvatskoj nudi obrazovne programe u ruralnom turizmu i destinacijskom menadžmentu u ruralnom turizmu, a izuzetak nisu ni visokoškolske institucije u Krapinsko-zagorskoj županiji.

U drugoj hipotezi, koja proizlazi iz prethodne, tvrdi se da ne postoje dostatni obrazovni programi destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu te da ih je potrebno razvijati. Ova je hipoteza također potvrđena jer je pretraživanjem postojećih obrazovnih programa u Županiji i provedbom intervjua sa stručnjakinjama iz domene obrazovanja u ruralnom turizmu dobivena informacija da zapravo nijedan studij u Hrvatskoj ne nudi predmet iz destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu. Takvi obrazovni programi ne postoje niti u Krapinsko-zagorskoj županiji. I iako postoje brojne srednje škole koje nude mogućnost obrazovanja za turističke djelatnosti, destinacijski menadžment i ruralni turizam u potpunosti su zapostavljeni. Stručnjakinje govore kako čak ni mnogi koji rade na edukaciji i programima u ruralnom turizmu nisu dovoljno educirani i ne vide dublju sliku razvoja ruralnog turizma, te da je i njima potrebna edukacija jer ruralni turizam zahtijeva dobro poznavanje struke, ali i posjedovanje različitih vještina. Kako bi se došlo do cilja i unaprijedio destinacijski menadžment u ruralnom turizmu potrebno je educirati ljude, uključiti lokalnu upravu i samoupravu, sustav turističkih zajednica, civilno društvo, lokalno stanovništvo i razvijati obrazovne programe, što je u stvari najvažniji naglasak ovog rada.

Ukoliko se Krapinsko-zagorska županija (i šire Hrvatska) želi bolje povezati sa stranim zemljama, uspjeti u promicanju Republike Hrvatske kao jedne vrijedne, zanimljive, turističko privlačne zemlje, želi li upotrijebiti svoje resurse, bogatstvo koje ima i uspjeti kao jedna od vodećih zemalja u Europi mora se raditi na programima destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu, nadograđivati ih i razvijati. S tim ciljem, u radu je kreiran prijedlog jednog studijskog programa koji je potrebno nadograđivati, ali kroz koji bi se mogao ostvariti cilj razvoja Krapinsko-zagorske županije putem destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu.

POPIS LITERATURE

Knjige i časopisi

1. Bartoluci, M., Hendija, Z., i Petračić, M. (2015). Mogućnosti održivog razvoja ruralnog turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj, *Acta turistica*, 27(2), str. 191-219. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/154684> (Datum pristupa: 8.12.2020)
2. Bartoluci, M., Hendija, Z., i Petračić, M. (2016). Pretpostavke održivog razvoja ruralnog turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj, *Acta Economica Et Turistica*, 1(2), str. 141-158. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/160095> (Datum pristupa: 15.12.2020.)
3. Čorak, S. (2008.), *Izazovi destinacijskog menadžmenta*, u: *Destinacijske menadžment kompanije*, Priručnik za razumijevanje poslovanja i uspješni marketing, Udruga hrvatskih putničkih agencija, Zagreb
4. Čorak, S., Trezner, Ž. (2014), *Destinacijske menadžment kompanije*, Priručnik za uspješno poslovanje i marketing u turizmu posebnih interesa, Hrvatska turistička zajednica, Zagreb
5. Demonja, D., Baćac, R. (2012). Baština i tradicija u oblikovanju turističke ponude na ruralnom prostoru Hrvatske, *Podravina*, 11(21), str. 205-218. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/86096> (Datum pristupa: 22.11.2020.)
6. Demonja, D., Ružić, P. (2010) *Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima*, Meridijani, Zagreb
7. Klemenčić, M. (2017). Što je Hrvatsko zagorje?, *Studia lexicographica*, 10/11(19/20), str. 19-34. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/193992> (Datum pristupa: 21.2.2021.)
8. Krajnović, A., Čičin-Šain, D., i Predovan, M. (2011). Strateško upravljanje razvojem ruralnog turizma – problemi i smjernice, *Oeconomica Jadertina*, 1(1), str. 30-45. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/68201> (Datum pristupa: 4.11.2020.)
9. Kuka, E. (2012). Koncept neformalnog obrazovanja, *Život i škola*, LVIII(27), str. 197-202. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/84270> (Datum pristupa: 22.01.2021.)
10. Magaš, D. (2008.), *Pojam i obilježja*, u: *Destinacijske menadžment kompanije*, Priručnik za razumijevanje poslovanja i uspješni marketing, Udruga hrvatskih putničkih agencija, Zagreb

11. Razović, M. (2008.), Strategija turističke destinacije i upravljanje turističkom destinacijom, u: Destinacijske menadžment kompanije, Priručnik za razumijevanje poslovanja i uspješni marketing, Udruga hrvatskih putničkih agencija, Zagreb
12. Rudančić, A. (2018). Značaj i uloga destinacijskog menadžmenta - Model upravljanja turističkom destinacijom Opatija, Acta Economica Et Turistica, 4(1), str. 97-118.
Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/201215> (Datum pristupa: 20.1.2021.)
13. Smolčić Jurdana, D., Milohnić, I. (2018.), Sustav obrazovanja za ruralni turizam: analiza stanja i preporuke, 4. međunarodni kongres o ruralnom turizmu, Zbornik radova, 2018., str. 210-219
14. Telišman Košuta, N. (2008.), Turistički proizvod i njegova obilježja, u: Destinacijske menadžment kompanije, Priručnik za razumijevanje poslovanja i uspješni marketing, Udruga hrvatskih putničkih agencija, Zagreb

Internet stranice, brošure

1. Agrobiz. Dostupno na: <https://kckzz.hr/seminar-novo-vrijeme-vrijeme-za-ruralni-turizam/>
2. Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: <http://www.agr.unizg.hr/hr/category/studiji/3>
3. Agroturistički tehničar, Srednja škola Matije Antuna Reljkovića Slavonski Brod. Dostupno na: <http://ss-mareljkovica-sb.skole.hr/zanimanja/agro>
4. Agroturistički tehničar, Srednja strukovna škola Antuna Horvata Đakovo. Dostupno na: <https://strukovna.com/zanimanja/poljoprivreda/agroturisticki-tehnicar/>
5. Agroturizam Konavle. Dostupno na: <https://www.liberoportal.hr/zanimljivosti/prijavite-se--naucite-nesto-novo-agroturizam-konavle-organizira-novi-ciklus-zanimljivih-edukacija->
6. Edukacija Turističke zajednice Bjelovarsko-bilogorske županije. Dostupno na: <http://bbz.hr/vijesti/detaljnije/interna-edukacija-turisticke-zajednice-bbz-za-seoska-gospodarstva>
7. Hrvatska udruga za turizam i ruralni razvoj „Klub članova selo“. Dostupno na: <https://klubselo.hr/usluge/detaljnije/edukacije>
8. Hrvatski zavod za zapošljavanje, profesionalno usmjeravanje. Dostupno na: <https://e-usmjeravanje.hzz.hr/agroturistickitehnicar>

9. Institut za hrvatski turizam. Dostupno na: <http://www.iztztg.hr/hr/institut/projekti/seminari/>
10. Izvedbeni plan nastave za akademsku godinu 2021./2021. Dostupno na: https://vsmti.hr/wp-content/uploads/2020/11/Izvedbeni_plan_preddiplomski.pdf
11. Karta Krapinsko-zagorske županije. Dostupno na: <https://eeotpad.wordpress.com/sakupljaci/krapinsko-zagorska-zupanija/>
12. Krapinsko-zagorska županija, općenito. Dostupno na: <http://www.kzz.hr/opcenito>
13. LAG Zagorje-Sutla. Dostupno na: <https://www.zagorje-sutla.eu/>
14. Obrazovanje, kultura i šport u Krapinsko-zagorskoj županiji. Dostupno na: <http://www.kzz.hr/obrazovanje/obrazovanje-kzz>
15. Postani student. Dostupno na: <https://www.postani-student.hr/Ucilista/Nositelji.aspx#>
16. Priznavanje neformalnog obrazovanja. Dostupno na: <https://www.srce.unizg.hr/centar-za-ucenje/medunarodna-suradnja/reopen/aktivnosti-srca-na-projektu-reopen/tribina-priznavanje-neformalnog-obrazovanja-kao-katalizator>
17. Prostorni plan Krapinsko-zagorske županije. Dostupno na: http://www.prostor-kzz.hr/assets/files/prostorni_planovi/PPKZZ_TEKST.pdf
18. Pučko otvoreno učilište Libar. Dostupno na: <http://www.libar.net/tecaji/agroturisticki-tehnicar/142.html>
19. Ruralni turizam. Dostupno na: http://www.agr.unizg.hr/hr/ects/course/ruralni_turizam/24
20. Ruralni oblici turizma. Dostupno na: <https://www.veleri.hr/?q=node/513#>
21. Seoski turizam. Dostupno na: <http://www.fazos.unios.hr/hr/nastava/studiji-nastava/preddiplomski-sveucilisni-studij/agroekonomika-preddiplomski/3-godina/seoski-turizam/>
22. Specifični oblici turizma. Dostupno na: https://www.fthm.uniri.hr/images/ured_za_studente/prediplomski_studij/petu/1_GOD/Syllabus_HR/1_Specifi%C4%8Dni_oblici_turizma.pdf
23. Specifični oblici turizma – EFZG. Dostupno na: <https://www.efzg.unizg.hr/default.aspx?id=16144>
24. Srednjoškolski odgoj i obrazovanje. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/istaknute teme/odgoj-i-obrazovanje/srednjoskolski-odgoj-i-obrazovanje/130>

25. Strategija razvoja Krapinsko-zagorske županije do 2020. godine. Dostupno na: <http://www.kzz.hr/sadrzaj/novosti/strategija-razvoja-kzz-2016-2020/STRATEGIJA%20KZ%c5%bd.pdf>
26. Master-plan razvoja turizma Krapinsko-zagorske županije. Dostupno na: <http://www.kzz.hr/sadrzaj/dokumenti/master-plan-razvoja-turizma/KZ%c5%bd%20Master%20plan%20razvoja%20turizma.pdf>
27. Obrazovanje, kultura i šport u Krapinsko-zagorskoj županiji. Dostupno na: <http://www.kzz.hr/obrazovanje/obrazovanje-kzz>
28. Turistička zajednica Bjelovar. Dostupno na: <http://turizam-bilogorabjelovar.com.hr/manifestacije/bjelovar/edukacija-o-turizmu>
29. Turistička zajednica Općine Čačinci. Dostupno na: <https://www.icv.hr/2018/04/edukacija-za-male-poduzetnike-u-ruralnom-turizmu-turisticka-zajednica-opcine-cacinci-organizirala-studijsko-putovanje/>
30. Učilište Addenda. Dostupno na: <https://www.uciliste-addenda.hr/hr/programi/srednje-skole/agroturisticki-tehnicar/>
31. Udruga Ravni kotari. Dostupno na: <http://udruga-ravni-kotari.hr/edukacija/>
32. Veleučilište u Rijeci. Dostupno na: <https://www.veleri.hr/?q=node/1665>
33. Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici. Dostupno na: <https://vsmti.hr/studijski-programi/preddiplomski-studij/menadzment/menadzment-ruralnog-turizma/menadzment-ruralnog-turizma-upisi-od-ak-god-2017-2018/>
34. Visoko gospodarsko učilište u Križevcima. Dostupno na: <https://www.vguk.hr/>
35. Vodič kroz sustav obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: https://www.iusinfo.hr/Appendix/DDOKU_HR/DDHR20161003N97_25_1.pdf
36. Vrste visokoškolskih ustanova. Dostupno na: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-14_hr

POPIS SLIKA

Slika 1. Linearna shema uvođenja turističkog proizvoda na tržište.....	9
Slika 2. Krapinsko-zagorska županija - položaj na karti	25
Slika 3. Teritorijalno-politički ustroj Krapinsko-zagorske županije.....	26
Slika 4. Osnovni atributi Zagorja.....	32
Slika 5. Uvjeti za upis na studij Poslovne ekonomije u turizmu i ugostiteljstvu u Zaboku.....	43

POPIS TABLICA

Tablica 1. Načela strategije turističke destinacije.....	10
Tablica 2. Stručni nastavni predmeti u srednjoškolskom obrazovanju za Agroturističkog tehničara.....	14
Tablica 3. Visokoškolske ustanove u kojima se podučava tematika ruralnog turizma	16
Tablica 5. Zaštićena područja Krapinsko-zagorske županije	27
Tablica 6. Zaštićeni lokaliteti u Krapinsko-zagorskoj županiji	28
Tablica 7. Općenite informacije o predmetu.....	45
Tablica 8. Ciljevi, uvjeti za upis, zahtjevi i način ocjenjivanja	46
Tablica 9. Popis obavezne i izborne literature	47
Tablica 10. Popis obaveznih i izbornih predmeta po semestrima zajedno s ECTS bodovima.....	49
Tablica 11. Ruralni turizam 1	50
Tablica 12. Menadžment turističke destinacije.....	51
Tablica 13. Komunikacija u razvoju destinacije.....	52
Tablica 14. Ruralni turizam 2	53
Tablica 15. Planiranje i promocija u ruralnom turizmu	54
Tablica 16. Implementacija europske prakse u ruralni turizam	55
Tablica 17. Selektivni oblici u ruralnom turizmu	56
Tablica 18. Održivi razvoj	57

Tablica 19. Ruralni razvoj.....	58
Tablica 20. Ekologija ruralnog područja	59
Tablica 21. Studentska praksa.....	60
Tablica 22. Izrada diplomskog rada.....	61

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Poslovna vizija razvoja turizma Zagorja	31
Grafikon 2. Obrazovna struktura stanovnika Krapinsko-zagorske županije	44

PRILOZI

Pitanja za intervju s dr. sc. Romanom Lekić

1. Prema Vašem mišljenju, koliko je razvijen ruralni turizam u Republici Hrvatskoj u odnosu na morski turizam u Republici Hrvatskoj i ruralni turizam u ostalim zemljama Europske unije (npr. usporedba sa Slovenijom, Mađarskom, Italijom, Austrijom) ?
2. Koliko je razvijen ruralni turizam u Krapinsko-zagorskoj županiji? Što je potrebno učiniti da bi se on još bolje razvio?
3. Koja je uloga destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu?
4. Čini se da je obrazovanje temelj za razvoj kvalitetnog ruralnog turizma. Ulaže li se dovoljno u obrazovanje dionika uključenih u razvoj turizma ruralnog područja? Zašto?
5. A što je s obrazovnim programima vezanima za razvoj ruralnog turizma? Ima li ih dovoljno? Kakve je programe potrebno razvijati? Gdje? Na kojim veleučilištima, fakultetima, visokim školama i slično? Je li bolje oformiti programe na diplomskim ili stručnim studijima?
6. Kakav studijski program u ruralnom turizmu biste predložili za veleučilišta/fakultete? Koja temeljna znanja/predmete bi takav program trebao sadržavati? Kako bi se zvali ti stručnjaci?
7. Kakav program cjeloživotnog obrazovanja u ruralnom turizmu bi trebalo ponuditi? S kojim temama? Tko može provoditi takve programe u Republici Hrvatskoj (pučka otvorena učilišta, razvojne agencije, ostali dionici...)?
8. Istaknite tri najvažnija savjeta vezana za obrazovanje kadrova u ruralnom turizmu?
9. Koje programe ruralnog turizma nudi Edvard Bernays?

Pitanja za intervju s mr. sc. Dijanom Katicom, dr. med. vet.

1. Prema Vašem mišljenju, koliko je razvijen ruralni turizam u Republici Hrvatskoj u odnosu na morski turizam u Republike Hrvatske i ruralni turizam u ostalim zemljama Europske unije (npr. usporedba sa Slovenijom, Mađarskom, Italijom, Austrijom)?
2. Koliko je razvijen ruralni turizam u Krapinsko-zagorskoj županiji? Što je potrebno učiniti da bi se on još bolje razvio?
3. Koja je uloga destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu?
4. Čini se da je obrazovanje temelj za razvoj kvalitetnog ruralnog turizma. Ulaže li se dovoljno u obrazovanje dionika uključenih u razvoj turizma ruralnog područja? Zašto?
5. A što je s obrazovnim programima vezanima za razvoj ruralnog turizma? Imali ih dovoljno? Kakve je programe potrebno razvijati? Gdje? Na kojim veleučilištima, fakultetima, visokim školama i sl.? Je li bolje oformiti programe na diplomskim ili stručnim studijima?
6. Kakav studijski program u ruralnom turizmu biste predložili za veleučilišta/fakultete? Koja temeljna znanja/predmete bi takav program trebao sadržavati? Kako bi se zvali ti stručnjaci?
7. Kakav program cjeloživotnog obrazovanja u ruralnom turizmu bi trebalo ponuditi? S kojim temama? Tko može provoditi takve programe u Republici Hrvatskoj (POU, razvojne agencije, ostali dionici...) i konkretno u Krapinsko-zagorskoj županiji?
8. Istaknite tri najvažnija savjeta vezana za obrazovanje kadrova u ruralnom turizmu?
9. Na koji način Vaša udruga doprinosi razvoju kadrova u ruralnom turizmu?

SAŽETAK

Analiza obrazovnih programa destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu u Krapinsko-zagorskoj županiji

Rad se bavi analizom formalnih i neformalnih programa obrazovanja u području turizma u Republici Hrvatskoj i Krapinsko zagorskoj županiji. Konstatira se da aktualni programi ne prate trendove u ruralnom turizmu i destinacijskom menadžmentu u ruralnom turizmu. Budući da je Krapinsko zagorska županija uglavnom ruralno područje koje obiluje prirodnim, kulturnim, povijesnim i drugim bogatstvima u kojoj se i ruralni turizam počinje snažno razvijati, prema mišljenju autorice postoji opravdana potreba za razvojem novih specijaliziranih srednjoškolskih, visokoškolskih i cjeloživotnih programa destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu. Temeljem provedenih intervjua i dubinske analize, autorica rada predlaže konkretne studijske programe s ciljem obrazovanja usko specijaliziranih stručnjaka u području destinacijskog menadžmenta u ruralnom turizmu.

Ključne riječi: obrazovni programi, destinacijski menadžment, ruralni turizam, Krapinsko-zagorska županija

SUMMARY

The analyses of destination management educational programmes in rural tourism in Krapina-Zagorje county.

The paper deals with the analysis of formal and informal education programs in the field of tourism in the Republic of Croatia and Krapina-Zagorje County. It's stated that the current programs do not follow the trends in rural tourism and destination management in rural tourism.

Since Krapina-Zagorje County is mainly a rural area rich in natural, cultural, historical and other resources in which rural tourism is beginning to develop strongly, according to the author there is a justified need to develop new specialized secondary, higher and lifelong destination management programs in rural tourism. Based on the conducted interviews and in-depth analysis, the author of the paper proposes specific study programs with the aim of educating narrowly specialized experts in the field of destination management in rural tourism.

Keywords: educational programmes, destination management, rural tourism, Krapina-Zagorje county

ŽIVOTOPIS

Valentina Vutmej rođena je 4.6.1985. u Zaboku, gdje završava Osnovnu školu “Ksaver Šandor Gjalski”. Godine 2000. upisuje Srednju školu u Zlataru i stječe zanimanje upravnog referenta.

Godine 2015. upisuje studij na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima – smjer Menadžment u poljoprivredi i završetkom studija stječe zvanje bacc.ing.agr.

Sa željom za nadogradnjom stručnog znanja upisuje 2018. godine Specijalistički diplomski stručni studij – smjer Menadžment u poljoprivredi. Tijekom studiranja sudjeluje na projektu “Pop-up rural hubs”.

Godine 2021. upisuje program za pedagoško-psihološko-didaktičko-metodičku izobrazbu na Filozofskom fakultetu u Osijeku kojeg uspješno pohađa.

Od 2010. Zaposlena je u poduzeću Valves d.o.o. na radnom mjestu administratora, 2018. u istom poduzeću napreduje do radnog mjesta tehnološkog inženjera.

Udana je i majka jednog dječaka.